

नमो तस्मै भगवतो अरहतो सम्भासम्बुद्धस्य

धम्मदय



नमो बुद्धाय

कलाकार—श्री चित्तधर 'हृदय'

(साहित्य गोष्ठी कलकत्ताया सौजन्यं)

वर्ष १२
पूर्णासंख्या १४४

अंला



बुद्ध सम्बत् २५०३
नेपाल सम्बत् १०७६

थुगु प्रतिया
ने. रु. १५० भा. रु. ३७ न पै.
दच्छिया चन्दा
ने. रु. ४१, भा. रु. ३)

धनः-पौ

१—बुद्ध-वचनमृत	विशुद्धि मार्ग	२३३
२—जीवनी	महापण्डित राहुल सांकृत्यायन	२३४
३—न्हायकं (कविता)	श्री रमापतिराज शर्मा	२३७
४—तथागत हृदय (लेख)	भिक्षु अश्वघोष	२३८
५—वसन्तबले (कविता)	श्री पञ्जाकाजी शाक्य	२४०
६—थः हे लात (कहानी)	श्रीमती पुष्पलता श्रेष्ठ तानसेन	२४१
७—धिधिंबःला (कविता)	श्री कृष्णप्रसाद दुवा	२४४
८—साहित्यया परिभाषा (निबन्ध)	श्री लक्ष्मीभक्त जोशी	२४५
९—पसूकाः ळगू अध्ययन (आलोचना)	श्री चित्तरञ्जन 'नेपाली'	२४७
१०—जीवन स्वां (कविता)	श्री ळत्रराज शाक्य	२५०
११—मूपात्र (लेख)	श्री ध्रुवनारायण कायस्थ	२५१
१२—छंगु क्पिपा दय्के (कविता)	श्री दबलकाजी	२५३
१३—सम्पादकीय	२५४
१४—जुगु खँ	२५६

Dham —!*:०:!*— Digital

ज्योति प्रिंटिंग एण्ड पब्लिशिंग प्रेस

गेटप बांलाक, आखः मद्रं क सफू बा छुं पत्र पत्रिका थाका दी माल धाःसा जिमित लुमंका दिसँ । ध्यवा जक सकतां मखु ज्याया नं महत्व दु, व खँ छिकिपिसं थन थाःगु वःगू वःगू मछि सफूली स्वयाः हे दी धुंकुगु दु । उकिं नागरी आखलं बा अंग्रेजी टाइपं छुं थाय् माल धाःसा प्रेस छिकिपिनिगु हे खः सेवा याय्त जिपि तयार दु ।

मैनेजर—ज्योति प्रिंटिंग एण्ड पब्लिशिंग प्रेस,

४, रामजीदास जेटिया लेन, कलकत्ता—७



“अपये जोतये धम्मं”

सम्पादक—

भिक्षु महानाम “कोविद”

सहायक-सम्पादक—

फणीन्द्ररत्न वज्राचार्य

व्यवस्थापक

१०००

वर्ष १२

कलकत्ता

भाद्र वि० सं० २०१६
सितम्बर ई० सं० १९५९

अंक ११

बुद्ध-वचनानामृत

लोके छु महुसा मान दैमखु कुलपुत्रया
व शील-गुणया व्याख्या बांलाक फँगु याय् सुनां ?

गंगा व जमुना हानं सरयू वा सरस्वती
मही, महानदी अय् हे मेमेगु अचिरावती
आदि खुसिं सिला छ्वे हे मफुगु प्राणितय् खिति
सिला नं यच्चुका छ्वेफु शीलयागु लखं अति ।

प्राणितय् मनया दाह शान्त ज्वी मफु लः-फसं
श्रीखण्डं, मोतिया मालां, मणि वा चन्द्रया जलं,
गुलि बांलाक ज्वी शान्त मनयागु दुनें निसें
पालना जूगु अत्यन्त सिचुगु शीलया बलं ।

शीलया गन्धया जो छु मेगु दै जगते गन ?
गुगु फय्यागु नापं व फय्या अःखः व्वये फुम्ह ।

मेमेगु स्वर्गया स्वान्हे शील तोताः छु माःवने ?
निर्वाण-देशया ध्वाखा नं मेगु गन काःवने ?
मणि मोति तिसां त्यूम्ह उलि बांलाः मजू जुजु,
गुलि शील-तिसां त्यूम्ह भिक्षुं शोभा थुया च्वनि ।

थःगु निन्दा जुई धैगु भय शीलं फुका च्वनि
शील दुपिन्त ला न्हित्थं लय्ता, कीर्ति बुयां च्वनि ।
सम्पूर्ण गुणया हा व दोषया बल नाशक
शीलया गुणया बाखं ध्वीके माः थुकथं जक ।

(विशुद्धि मार्ग शीलनिर्देशं)



“अपये जोतये धम्मं”

सम्पादक—

भिक्षु महानाम “कोविद”

सहायक-सम्पादक—

फणीन्द्ररत्न वज्राचार्य

व्यवसायता

१०००

वर्ष १२

कलकत्ता

भाद्र वि० सं० २०१६

सितम्बर ई० सं० १९५९

अंक ११

बुद्ध-वचनानामृत

लोके छु मदुसा मान दैमखु कुलपुत्रया
व शील-गुणया व्याख्या बांलाक फ़ैगु याय् सुनां ?

गंगा व जमुना हानं सरयू वा सरस्वती
मही, महानदी अय् हे मेमेगु अचिरावती
आदि खुसि सिला छे हे मफुगु प्राणितय् खिति
सिला नं यच्चुका छेफु शीलयागु लखं अति ।

प्राणितय् मनया दाह शान्त ज्वी मफु लः-फसं
श्रीखण्डं, मोतिया मालां, मणि बा चन्द्रया जलं,
गुलि बांलाक ज्वी शान्त मनयागु दुनें निसे
पालना जूगु अत्यन्त सिचुगु शीलया बलं ।

शीलया गन्धया जो छु मेगु दै जगते गन ?
गुगु फय्यागु नापं व फय्या अःखः व्वये फुम्ह ।

मेमेगु स्वर्गया खान्हे शील तोताः छु माःवने ?
निर्वाण-देशया ध्वाखा नं मेगु गन काःवने ?

मणि मोति तिसां त्यूम्ह उलि बांलाः मजू जुजु,
गुलि शील-तिसां त्यूम्ह भिक्षुं शोभा थुया च्वनि ।

थःगु निन्दा जुई धैगु भय शीलं फुका च्वनि
शील दुपिन्त ला न्हित्थं लय्ता, कीर्ति बुयां च्वनि ।

सम्पूर्ण गुणया हा व दोषया बल नाशक
शीलया गुणया बाखं ध्वीके माः थुकथं जक ।

(विशुद्धि मार्ग शीलनिर्देशं)

जीवनी

महापण्डित राहुल सांकृत्यायन

(वंगु अंक्यात्यं)

(२)

बुद्ध ज्वी धुनेव वस्पोलं दकले न्हापां थःगु
ज्ञानया अधिकारी व हे न्याम्ह भिक्षुभापल, गुमिसं
अनशन त्याग याःगुलिं कुतु वन धका भाःपा तोता
वन । अमिगु थाय् ल्वीका अमिगु आश्रम ऋषि
पतन मृगदाव (सारनाथ, वनारस) थ्यंकः वन ।
बुद्ध भगवान्या न्हापांगु उपदेश व हे अनशन
याय्गु तोताः आहार ग्रहण याःगुलिं गौतमयात
तोता वंपिं अमिगु शंका समाधान यायत खः ।
बुद्धं धाल—(संयुक्त ५५।२।१)

भिक्षुपिं ध्व निगू अति (लँ) या सेवन मयाय्गु
(१) काम सुखे लिप्र ज्वीगु (२) शरीरे दुःख बीगु ।
ध्व निगुलिं अति तोता (जिं) दथुयागु लँ माला
ल्वीकागु दु, (गुगु) मिखा बीगु, ज्ञान बीगु, व
शान्ति बीगु खः । व (दथुया मार्ग) ध्व हे आर्य
(श्रेष्ठ) अष्टाङ्गिक (च्यागू अंग दुगु) लँ खः, गथे कि
गय् खः अय् खनेगु, खः कथं संकल्प याय्गु गय्
खः अय् खँ ल्हाय्गु, गय् खः अय् ज्या याय्गु, ज्युगु
लजगाः याय्गु, खः कथं उद्योग याय्गु, गय् खः अय्
लुमंकेगु, गय् खः अय् समाधि याय्गु ।

प्यंगू आर्य सत्य—दुःख, दुख समुदय (हेतु),
दुःख निरोध, दुःखनिरोधगामिनी मार्ग—गुक्रियागु
चर्चा च्वय् याय् धुन थुक्रियात हे बुद्ध आर्य सत्य—
भिगु खःगु खँ धया विज्यागु दु ।

(क) दुःख सत्यया व्याख्या यायां बुद्धं धया
विज्याःगु दु—जन्म ज्वीगु नं दुःख खः, ज्याथ
ज्वीगु नं दुःख खः, सीगु, शोक याय्गु, ख्वय्गु, नुगः
मल्लिनिगु, हैरान ज्वीगु, दुःख खः । मयोगु नाप
ह्वना च्वनेगु, योगु नाप बाया च्वनेगु, नं दुःख खः ।
मनं भाःपागु मदइगु नं दुःख खः । संक्षेपं न्यागू
उपादान स्कंध दुःख खः ।

न्यागू उपादान स्कंध—रूप, वेदना, संज्ञा
संस्कार, विज्ञान—ध्व हे न्यागू उपादान स्कंध खः ।

(अ) रूप—प्यंगुलिं महाभूत—पृथ्वी, लः, फय्
मि, ध्व रूप उपादान स्कंध खः ।

(आ) वेदना—भीसं वस्तुयागु वा उक्रियागु
विचारया सम्पर्क, ज्वीव गुगु सुख दुख वा सुख-
दुखया रूपे अनुभव याइ, थुक्रियात हे वेदना स्कंध
धाइ ।

(इ) संज्ञा—वेदनाया लिपा मस्तिष्के न्हापांनिसें
हे दुगु संस्कारं गुगु भीसं सिया च्वनि—‘ध्व व हे
देवदत्त खः’ थुक्रियात संज्ञा धाइ ।

(ई) संस्कार—रूपयागु वेदना व संज्ञाया गुगु
संस्कार मस्तिष्के लाःवया च्वनि, हानं गुक्रियागु
सहायतां भीसं म्ह सिल ‘ध्व व हे देवदत्त खः’
थुक्रियात संस्कार धाइ ।

(उ) विज्ञान—चेतना वा मनयात विज्ञान धाइ ।

ध्व न्यागुलि स्कंध गन व्यक्तिया तृष्णाया विषय जुयाः नाप वइ, अले ध्वयात हे उपादान स्कंध धाइ। बुद्धं ध्व न्यागू उपादान स्कंधयात दुःख रूप धाःगु दु।

(ख) दुःख—हेतु—दुःखया हेतु छु ? तृष्णा—काम (भोग)या तृष्णा, भवया तृष्णा, विभवया तृष्णा। इन्द्रियया गुलि योगु विषय वा काम दु, व विषय नाप सम्पर्क, व लुमनिगुलि तृष्णा उत्पन्न जुइ। काम (प्रिय भोग) या निरति हे जुजु नं जुजुपि नाप ल्वाइ, क्षत्रिय नं क्षत्रियतय नाप, ब्राह्मण नं ब्राह्मणतय नाप, गृहपति (वैश्य) नं गृहपतितय नाप, मां नं काय नाप, काय नं मांनाप बौ काय नाप, काय बौ नाप, दाजुकिजा दाजुकिजा नाप तता क्यहेँ दाजुकिजा नाप दाजु किजा तताक्यहेँ नाप मित्र मित्र नाप ल्वाइ। अपि थःथवे कलह विग्रह विवाद यायां छम्हस्यां मेम्हसित ल्हातं, कथि, चुपि नं प्रहार याइ। अपि (थुकिं यानाः) सि नं सी, सी थें च्वंक दुःख प्राप्त जुइ।

(ग) दुःख विनाश—व हे तृष्णाया अत्यन्त निरोध परित्याग विनाशयात दुःख निरोध धाइ। प्रिय विषय व व विषयया विचार व विकल्पं गन तृष्णा छुटे ज्वी, अले तिनि तृष्णाया निरोध जुइ।

तृष्णाया नाश ज्वीव उपादान (विषयया संग्रह याय्गु)या निरोध ज्वी। उपादानया निरोधं भव (लोक) या निरोध ज्वी भवया निरोधं जन्म (पुन-र्जन्म) या निरोध ज्वी। जन्मया निरोधं बुढाज्वीगु, सीगु, शोक, ख्वय्गु, दुःख, मनया खिन्नता हैरान ज्वीगु नं नष्ट ज्वी। थथे दुःखया निरोध ज्वी।

ध्व हे दुःख निरोध बुद्धया व्याक दर्शनया केन्द्र बिन्दु खः।

(घ) दुःख विनाशया मार्ग—दुःख निरोध पाखे यंकइगु लँ छु खः ?—आर्य अष्टांगिक मार्ग, गुक्रियात

न्हापा हे कना वय् धुन। आर्य अष्टांगिक मार्गया च्यागू खँया ज्ञान (प्रज्ञा), सदाचार (शील) व योग (समाधि) ध्व स्वंगू भागे (स्कंधे) ईवले थथे जुइ—

(क) ज्ञान	{ सम्यक् दृष्टि सम्यक् संकल्प
(ख) शील	{ सम्यक् वचन सम्यक् कर्मान्त सम्यक् जीविका
(ग) समाधि	{ सम्यक् व्यायाम सम्यक् स्मृति सम्यक् समाधि

(क) सम्यक् ज्ञान—

सम्यक् दृष्टि—कायिक, वाचिक, मानसिक, भिं मभिं ज्याया गय् खः अय् ज्ञानयात सम्यक् दृष्टि धाइ। भिं मभिं ज्या थथे खः—

मभिं ज्या	भिं ज्या
कायिक—	
१ हिंसा याय्गु	हिंसा मयाय्गु
२ खुइगु	मखुइगु
३ व्यभिचार	व्यभिचार मयाय्गु
वाचिक—	
४ मखुगु खँ ल्हाय्गु	मखुगु खँ मल्हाय्गु
५ छोखँ ल्हाय्गु	छोखँ मल्हाय्गु
६ छाःगु वचन ल्हाय्गु	छाःगु वचन मल्हाय्गु
७ म्वाःमदुगु खँ ल्हाय्गु	म्वाःमदुगु खँ मल्हाय्गु
मानसिक—	
८ लोभ याय्गु	लोभ मयाय्गु
९ द्रोह याय्गु	द्रोह मयाय्गु
१० मखुगु खँ खः भापेगु	मखुगु खँ खः मभापेगु

दुःख, हेतु, निरोध, मार्गया गय् खः अय् ज्ञान-यात हे सम्यक् दृष्टि (दर्शन) धका धाइ।

सम्यक् संकल्प—राग-हिंसा-प्रतिहिंसा मदुगु संकल्पयात हे सम्यक् संकल्प धाइ ।

(ख) सम्यक् आचार—

सम्यक् वाचा—मखुगु, छोखँ, छाः वचन, व म्वाःमदुगु खँ मल्हासे खःगु नायूगु खँ लहायगु ।

सम्यक् कर्म—हिंसा, खुइगु, व्यभिचार मया-यूगु हे सम्यक् कर्म खः ।

सम्यक् जीविका—मभिगु लजगाः तोता भिगु लजगाः ज्वनाः म्वाना च्वनेगु हे सम्यक् जीविका खः । उगु समयया शासक शोषक समाज द्वारा अनुमोदित व्याक जीविका मध्ये प्राणि हिंसा सम्बन्धी क्य च्वयागु जीविकायात हे बुद्धं मभिगु जीविका धाःगु दु—

चुपि-चापि मीगु, प्राणीत मीगु, ला मीगु, काइगु वस्तु मीगु, विष मीगु ।

(ग) सम्यक् समाधि—

सम्यक् व्यायाम—इन्द्रिय संयम यायूगु, मभिगु भावनायात क्यता भिगुभावना उत्पन्न यायूगु प्रयत्न यायूगु, उत्पन्न भिगु भावनायात न्हाबलें द्यका तयगु प्रयत्न—ध्व हे सम्यक् प्रयत्न (व्यायाम) खः ।

सम्यक् स्मृति—काय, वेदना, चित्त व मनया धर्मयात ग्य जुया च्वंगु अय्—वया नापलाइगु, क्षणक्षणे फुना वना च्वंगु आदि न्हाबलें लुमंका च्वनेगु ।

सम्यक् समाधि—‘चित्तया एकाग्रतायात समाधि धाइ’ सम्यक् समाधि व खः, गुगुलिं मनया विक्षेपयात चीका छे फइ । बुद्धया शिक्षाया अत्यन्त संक्षेपं छपु पुलंगु गाथाय् थुकथं धया तःगु दु—

“मयायूगु पाप सम्पूर्ण, यायूगु सुपुण्य आर्जन, चित्त यायूगु सदा स्थिर ध्व हे बुद्धानुशासन ।”

थःगु शिक्षाया मुख्य प्रयोजन छु खः उकियात

बुद्धं थथे कना तःगु दु—

‘भिक्षुपिं, ध्व ब्रह्मचर्य (भिक्षु जीवन) न लाभ सत्कार-प्रशंसाया नितिं खः, न शील (सदाचार) या प्राप्तिया नितिं, न समाधि प्राप्तिया नितिं, न ज्ञान-दर्शनया नितिं खः । गुगु त्वामदयूक चित्तया मुक्ति खः, उकिया नितिं... ..ध्व ब्रह्मचर्य खः, ध्व हे सार खः, ध्व हे उकिया अन्त नं ।

बुद्धयागु दार्शनिक विचार न्होने तय्या सिबे न्हापां वयागु न्हापायागु जीवनया ल्यंगु खँ नि सिधयूकेगु आवश्यकता दु ।

सारनाथे थःगु धर्मया उपदेश यानाः अन हे वर्षा फुका वर्षा फुइव व थाय् तोताः न्हापां व प्यलाया दुने भिक्षु जूपिं थः ६० म्ह शिष्यपिन्त वसपोलं थथे सम्बोधित यात—

‘भिक्षुपिं, आपाः जनया हितया नितिं, आपाः जनया सुखया नितिं, लोकयात दया याय्या नितिं, देव मनुष्यपिन्त माःगु हित सुखया नितिं चाःहिला जु । नापं वने मते । जि नं.....उरुवेला.. सेनानी गामे.....धर्म उपदेशया नितिं वने त्यना ।’

ध्वया लिपा ४४ दँ बुद्ध जीवित जुल । ध्व ४४ दँया वर्षाया ३ ला ३ ला तोता वसपोल बराबर चाःहिलाः गन गन च्वन लोकयात थःगु धर्म व दर्शनया उपदेश यानां च्वन । बुद्धं बुद्धत्व प्राप्तिया लिपायागु ४४ गू वर्षा वास क्य च्वयागु थासे यात (अंगु० अ० क० २।४।५)

स्थान	ई० पू०
लुम्बिनी जन्म	६५३
बुद्धगयाय् बुद्धत्व	५२८
१ ऋषिपत्तन (सारनाथ)	५२८
२-४ राजगृह	५२७-५२५
५ वैशाली	५२४
६ मंकुल पर्वत (विहार)	५२३

न्हायकं

श्री रमापतिराज शर्मा 'चुलि'



अजुगति चाया गुकी खनागु
जि संसं थें जक भाय् याःगु
वसः फिना जिगु बिलकुल जोगु
जि थें जुया हे न्होने दंगु ।

जितः हिस्याना निश्चय वल थुम्ह
दायां वं नं अथ्य हे दाःवल
निम्हस्यां लहा तर अनसं हात
हील लहा जकं वैत मलात ।

हाकुच्या स्वया वया ख्वापले
तीजक थःके हुया थुवेले
वं नं हुयवं बांलागु खना
बांला जुल खइ जि नं मंतुना ।

खः खः सकसित सुन्दर छाय्पल
न्हायकं धाय्का लोकं हंकल ।

सुनां मखंनिहँ सुयां सुयांगु
थौतक नं तर ख्वा दुन्ययागु
गुकिया दर्शन दःसा दुनियाँ
देके वइगुहँ मानस छाया ।

उकि श्वैत जुल शुभ सम्बोधन
न्हायकं थन नं या आलोकन
अन्तर परिचय छलंग दया
हृदय कथाय् तइ आदर्श व्वया ।

पिन्यया ख्वापा उलि छं क्यन्यम्वा
छाय्कि थ्व ला सकस्यां नं क्यन्यन्हा
मन्हागु न्हाय्क्यगु याःसा सकलें
दुनें पिनें बांलाका जुइ लँय् ।

थुलि बल छंके गय दय मसल ?
मनू सुया ख्वा ह्याउंगु खँ जुल ।

—:०:●:०:—

७	(त्रयस्त्रिंश ?)	५२२	१७ राजगृह	५१२
८	संसुमारगिरि (चुनार)	५२१	१८/१६ चालिय पर्वत	५११, ५१०
९	कौशाम्बी (इलाहाबाद)	५२०	२० राजगृह	५०६
१०	पारिलेयक (मिर्जापुर)	५१९	२१-४५ श्रावस्ती	५०८-४८४
११	नाला (विहार)	५१८	४६ वैशाली	४८३
१२	वैरंजा (कन्नौज-मथुराया दथुइ)	५१७	(कुसीनाराय् निर्वाण)	४८३
१३	चालिय पर्वत (विहार)	५१६	वस्पोलया विचरण जूगु थाय् आपाः यानाः	
१४	श्रावस्ती (गोंडा)	५१५	व्याक युक्त प्रान्त व व्याक विहार तक सीमित ।	
१५	कपिलवस्तु (नेपाल)	५१४	वयां पिने गबलें वंगु खने मडु ।	
१६	आलवी (अरवल)	५१३	(महामानव सफुलि)	

बुद्ध व बुद्ध-धर्म]



बुद्धधर्म

१०७०

[२३७

तथागत हृदय २

‘एकतां उत्थान, भेदं पतन’

भिक्षु अश्वघोष

तथागत कृमह शान्तिदूत जक मखु एकताया दूत नं खः ।
वसपोलया धापू अनुसारं एकताया अभाव दतले शान्ति
सम्भव मदु । खनं खः गुबले तक थवं थः, पासां पासा तथा
राष्ट्रं राष्ट्रया बिचे अविश्वास व भेद दैतिनि तथा एकता
दैमखुनि अबले तक विश्व शान्तिया कामना अन्धविश्वास
मात्र खः ।

सिगालोवाद सूत्रया धापू अनुसारं ला तथागतया हृदये
एकतायात महत्व पूर्णस्थान दुगु खनेदु । सिगालोवाद सूत्र
अनुसारं क्ये च्वं पि जहानपि सकलें लः व चिकं थें भेद जुया
मच्चंसे लः व दुरु थें मिले जुया, एकता दयका च्वनेमाः ।
वसपोलं एकता व समानता दुगु क्येयात क्यू बांलाक खां
हया च्वंगु बगीचाया तुलना याना बिज्यागु दु । ठीक बांलागु
बगीचायात तसकं वाफ्यू वया स्यंकीगु थें तुं छ्येया शान्त
वातावरणयात भेदरूपी फ्यू वया एकता क्तिन्न भिन्न जुया
पतन ज्वी । यदि थःगु दोष थमहं माले फतधासा भेद मदया
एकता दया वै धका नं बुद्धं आज्ञा जुया बिज्यागु दुं ।

बौद्ध साहित्य खया यंकेबले बुद्धकालीन समाजयू नं
परस्पर कलह,—राज्यं राज्ययात कोफायूगु कुबानि दुगु खनेदु ।

बुद्धकालीन भारत भिखुगू जनपदे विभक्त जुया च्वंगु
खः । उलीमध्ये शाक्य जनपद कपिलवस्तु गुगु कि नेपाल
राज्यया तुनेला, मल्लराज्य पावा कुशीनगर तथा वज्जी गण-
त्रंत वैशाली, थव स्वंगू प्रजातंत्र राज्य खः ।

महापरिनिर्वाण सूत्रया धापू अनुसारं तथागतं लिच्छवी
तयूत सत्त अपरिहानियधम्म अर्थात् सप्त अविनाशी धर्म

ले
ख
क



उपदेश याना बिज्यागु खः । वज्जीत बा लिच्छवीत बुद्धया
अनुयायी जक जूगु मखु अभिसं बुद्धोपदेश अनुसारं राज्य
चले याना राज्यया एकता व संगठन नं बालाका बिल ।

सत्त अपरिहानिय धर्म निम्नलिखित खः—

- (१) बरोबर सकलें मुना सामुहिक निर्णय यायेगु ।
- (२) निर्णय अनुसारं कर्तव्य सकलें मिलेजुया पालन यायेगु ।
- (३) नियम व ऐन पालन यायेगु ।
- (४) करपिनि म्हायमस्तयत जबरदस्ति मयायेगु ।
- (५) योभ्य बुहा बुहीतयगु सम्मान यायेगु ।
- (६) जातीय धर्म वा पूज्य स्थानया रक्षा यायेगु ।
- (७) सत्पुरुष अतिथितयेगु सत्कार यायेगु ।

लिच्छवीतयूसं च्वेच्वंगु नियम बांलाक पालन यात ।

फलस्वरूप लिच्छवीतयेगु आर्थिक, सामाजिक जीवननापं राज्यया उन्नति थपायूसकं जुलकि गुकि जःला खःला प्रतिक्रियावादी राज्यतय नुगः साब मू । लिच्छवीतय थपायूसकं एकता व संगठन बलाना वन कि मानो सारा वैशाली छखाछ्ये थें जुल । तर छ्गे धायेव थौकन्हेया प्रजातंत्रया छ्ये थें मखु । संसदीय प्रजातंत्रया देशे छखा छ्ये प्यम्ह दाजुकिजा दुसा प्यम्ह प्यंगू विचारयापिं खः । थौया प्रजातंत्रया विशेषता हे अनेकता खः । तर बुद्धकालीन प्रजातंत्रया लक्षण खः एकता ।

लिच्छवीतय फुकसियां ज्वःज्वःलाक वस्त्रं पुनीगु । न्हागु ज्या नं सकसिगु अनुमति कया मिलेजुया याइगु बानि खः । बुद्धं लिच्छवीतयत देवतापिनि भोले थ्याका बिज्यागु दु । क्नुह लिच्छवीत छ्थवः बुद्धया दर्शनार्थ वना च्वन । तथागतं तापाकं निसै लिच्छवीत वया च्वंगु खनेव अन मुना च्वंपिं मनूतेत वसपोलं धया बिज्यात—“यदि सुनानं देवतापिं मखं-निसा हुंकन वया च्वंपिं लिच्छवीत हे देवता समझे जु ।”

लिच्छवी गणराज्यया विकास, उन्नति खना मगधया राजा अजातशत्रुया साप नुगः मू । गथे याना लिच्छवीत स्यंके धयागु जक मती ततं न्ह्यो मवो । क्कलं आक्रमण यावने नं क्हागु मखु, क्हाय्कि लिच्छवीतय एकता साब बला । एनं साम्राज्यवादी अजातशत्रु आक्रमण यावनेगु मती तथा, थःम्ह महामंत्री वर्षकार ब्राह्मण तथागत याथाय् छ्वया बजी गणतंत्र स्यंकेगु बारे वसपोलया विचार छु धयागु न्यंके छ्वत ।

तथागतं थःगु विचार प्रकटयासै धया बिज्यात लिच्छवी-तेसं गुबले तक सत्त अपरिहानिय धमं पालन याई अन्याय तक अमित सुनानं स्यंके फ़ै मखु । अर्थात् एकतां उत्थान, भेदं पतन ज्वी । थ्व खँ न्यनेवं वर्षकार ब्रम्हू नं थ्वीका काल

कि लिच्छवीत उन्नति जूगु एकतां खनी । तर दुष्ट ब्रह्मू नं व अजातशत्रुं तथागतया हृदय म्हसीका मका; मँ अखः लिच्छवी-तेगु एकता भंग मयायकं त्वाना त्याई मखु धका मती तल ।

वर्षकार ब्रम्हू नं थजागु कुचक्र म्हितल कि गुकि अपाय सकं एकता व संगठन बलागु लिच्छवी गणतंत्र नं कुचा कुचा याना पतन याना बिल ।

वर्षकार ब्रम्हू अजातशत्रुया द्रोही व लिच्छवी गणतंत्र प्रेमी थें जुया वैशाली वन । गुलिसिनं धा थ्व ब्रम्हू ताले लाम्ह मखु । थ्वयात दुकाय मज्यू । गुलिसिनं धाल-राजतंत्र द्रोही व प्रजातंत्र प्रेमी जुया बोम्हेसित म्नीसं शरण बीमाः । फल स्वरूप लिच्छवीत थःथः त्वाना पतन जुल । अले अजात शत्रुं वैशाली एकत्र याना काल ।

अजात शत्रु लिच्छवी गण राज्य पतन यायेत गुगु कुचक्र म्हितल ठीक अथे हे तुं थौया युगे नं अजागु कुचक्र म्हिता च्वंगु दु, तर अथे फ़से याये फ़ै मखु ।

उदाहरण मासा ठीक लिच्छवीगण राज्य थेंतुं एकता व समानतां उन्नति जुया वया च्वंगु चीन गणराज्य स्यंकेत प्रतिक्रियावादीतेसं तिब्बत छ्गू न्ह्यवःसा याना कुचक्र म्हिता च्वन ।

प्रतिक्रियावादीतेसं ध्यान तेमाः चीन गणराज्यया एकता, लिच्छवी गणराज्यया एकता व संगठन थें जक दना च्वंगु मखु, वर्तमान समययात त्वय्क हे आर्थिक समा-नता पाखे नं माक दृष्टि तथा तःगु दु ।

थुकथं गुबलेतक राष्ट्रं राष्ट्र, गांगामे भेदया पुसा पीगु व एकता भंग यायेगु कुदृष्टि संसारे दै तिनि अबले तक विश्वशान्ति तापाइ हे तिनि । अकिं तथागतया हृदय यात थ्वीका एकता व समानताया ध्वौय् ब्वेके नु ।



वसन्तबले

श्री पद्माकाजी शाक्य

सकलें मुसुमुसु न्हिलिगु इले भन
धव नुगः हूँ हूँ ख्वइगु सखे,

न्हाथाय् स्वःसां भंगः पक्षी
ताल बिया ल्युँने न्हिपनं
न्यंका च्वन थः योयोम्हयसित
हाला मधु मे यइपु सलं,
रसमय जीवन न्हागु खना इमि
लुमना वइ स्मृति लोमंगु,
सकलें मुसुमुसु न्हिलिगु इले भन
धव नुगः हूँ हूँ ख्वइगु सखे ।

विरहतसें जक न्हुत्तु न्हुया जिगु
भवाज्जी धुंकुगु आशा नं
दक फुक हे मुत्तु मुना जि
तया तथां तर नुगलेसं
मलता चि फवया बिल इमिसं हे
अः खः भन जिगु दुन्य घाले,
सकलें मुसुमुसु न्हिलिगु इले भन
धव नुगः हूँ हूँ ख्वइगु सखे ।

गुलि जक म्हुत्तु म्हुया स्वे धुन जि
गंगु फिसःया दुन्य गर्भे
किन्तु हरे शिव ल्वीके मफु जि
प्याय्चाः लंक्यत लः भ्याः हे
स्वांया धाःसा रस अप्वया बँय्
वागु खना जि अबले हे,
सकलें मुसुमुसु न्हिलिगु इले भन
धव नुगः हूँ हूँ ख्वइगु सखे ।

—:❁:०:❁:—

थःहे लात

श्रीमती पुष्पलता श्रेष्ठ, तानसेन

सुतु सुतु वया छम्ह मचां जित पौ बिल । नापं छगु कार्ड नं दु । काडें जिगु नां, थौं बहनीसिया साहित्य गोष्ठीया निमंत्रणा । पौ प्वला स्वया । पती थ्व हे साहित्य गोष्ठी वनेत विशेष आग्रह याना तःगु । पौ स्वे, धुंका नं मचा वंगु हे मखु, लुखायूसं दना च्वन । अले जिं छाय् दना च्वनागु हूँ, जि फुसंत दुसा वयका धया । वं धासा 'ततां धै दीगु, न्हाथे याना सां छि अन भ्नाय् हे माः हूँ ।' वया खँ न्यना वयात हूँ धयां हानं मचां छि भ्नाय्बले कहानी, कविता, छु छु दु निगु, प्यंगू ज्वना भ्नासँ हूँ धका हानं धाल । जि नं भरसक वयका धया वयात बिदा बिया छ्वया ।

वयात लिसः ला बिया छ्वया, तर जि धासा विचार सागरे यक्क लुकु बिना । थौं छु थें धका खूब घुरे जुया छु नं लुमंसी मवल ।

वसन्त पञ्चमी खः ला ! व नं मखु । सुयां जन्म-न्हि खः ला ? व नं मखु । म्वाःसे जि थःगु प्रोग्राम निं सफल याये । अले तिति मां-बापिनी अनुमति अनुसार बिचाः याय दै का धया जि चाहिने कोठा सजेयाना मामाथाय् टेबिल कुसीं तया बेँ नं बाबांलागु गलैचा लाया भ् भ् धायका । टेबिले छकू रुमालं त्वपुया । व रुमाल स्वेवं हे कोठाय् वय् मास्ति वइगु । वसन्त ऋतुया उपहार गमलाय् तया । लुखा दुनेसं ततःगः याना स्वंगू अंग्रेजी शब्द मेहनत साथ च्वया अले त्वपुया ।

अथे जि सना च्वंगुलि बा नं ब्वःन्युसां मामं जि याःगु ज्याय् छुं मधासँ न्हिला हे च्वन । इमि मती नं उल्लासं जाया च्वंगु खः । थाय् थासे स्यना च्वंथाय् मामं दयका जित भं

उत्साह बिल । जिगु छ्यले ह्याउँसे च्वंक धौ जाकि वाला तिनागु सिन्हः जस्ता कि तस्ता हे तितिगु ख्वाः क्को न्हाय्कने स्वया । न्हूगु पुनातयागु वसते सिन्हः, छ्यले अबीरं, ह्याउँका खां छुना तयागुलिं धाथें जि भ्भः धाया च्वन ।

कोठा सजधज याये सिधल । पासापिं सुं हे वःगु मखु । आः वइला आः वइला धयाथें जुया च्वन, जुया च्वन । छिः छिः याकनं वःसा गुलि ज्यूगु, याकनं सिधयेका याकनं साहित्य गोष्ठी वने मानि धयां । इपिं धाःसा वःगु हे मखु । जिगु मती धासा ज्याया भू जकं सी दतला धयाथें च्वन । मचां धाल, 'न्हाथे यानासां छपु बांलागु कहानी वा कविता ज्वना भ्नासँ धका ततां धया इःगु ।' जित गण्यमाण्य दुथाय्, मिसा मिजंतय् दथुइ मंचे थहाँ वना फुर्ति साथ कविता ब्वनेगु, कहानी ब्वनेगु अर्थे हे यःगु । शान्तां अपायसकं जिह याना, बांलागु धका धासँलि छाय् जि स्वयं हे वने मास्ते मवइ । तर च्वया तयागु कविता मध्ये अजागु कविता छपु हे दुर्थे मताल, गुगु कविता न्यना न्यन्यहे बिच्चे बिच्चे हे निकः खकः लापा थाना इइ । छकः हे बिच्चे लापा थाके मफुत कि जिगु रिकार्ड हे स्यनि ।

उखुनु शान्तां इर्ष्यां धाःगु मखंला, छंगु कविता गुलि बांला व सिबे अपो छंगु ख्वाः बांला, भं व सिबे अपो छंगु हाव-भाव बांला उकिं हे व लापा थाइगु हँ । खइका खइ । सौन्दर्य प्रतियोगिताय जूसा जिगु थ्व ख्वाः खनेव खुशि साथ थाइ । साहित्य जगते ख्वाः स्वया छु धका लापा थाइ ? मय्ल का का, ल्याय्मह तयेसं ला जिगु कवितायात मखु

जिगु ख्वाःयात लापा थात धायेका, व ल्यासेतयूसं छु धका लापा थाय् मागु दुले । थौं, थौं जिं धया बी 'कविता न्यंके न्ह्यः छिकपिन्त छता खँ धाय मास्ते वः । कविता पाठ यायबले छिकपिसं बिच्चे लापा थात कि भावावेशे ब्वनिपित बाधाजू । उकिं कृपया बिच्चे लापा थाना दी मते । जिं छिकपित थये लिंगनेगु अधिकार ला दु थें मच्चं, अयूनं जिं प्रार्थना रूपे थुलि धया । माफ याना दिसँ ।' अँ अले नं लापा थाःसा खः का ।

म्वास्ते थौं वसः नं थव हे पुना वनेगु । बांलाका वने मखु । सिन्हः कृपता जक हुइ । बरु अँ, बसः बांमलाका कविता बांलाके हे माली । अले हे जि पाखे सिबे जिगु कविता पाखे व ल्याय्महचातये ध्यान वनि । बि, कविता कृपु न्हूगु हे च्वये । व छु पासापिं नं वःगु मखुनि । अले जिं कविता च्वेत कापी पिकया टेबुले च्वना । घुरे जुया । खःगु ल्हातं छ्यौं ल्युने पित्तु प्युप्युं घुरे जुया । क्वाय् धाःसा न्होने पाखे छ्यौंले जिगु जन्म-न्हिया अबीर दु । घौ घौ घुरे जुया । अयूसं छुं क्कता हे थव ध्वग्गी दिमागे वःगु मखु । म्वाय्से लघुकथा च्वय् धका फ्लट माला, लूगु हे मखु । मां नापं गवेत खँ ल्हा वना । अथे हे केहेँचा नापं हाला सना जुया, अथे हे पासापिं क्कम्ह क्कम्ह लुमंका, फ्लट व हे मवः । कुने वना चाह्यु वना, अयूनं मवः । तले थाहाँ वना घुरे जुया, मवः । व फ्लट गनं गनं हे वःगु मखु । हानं कहानी त्वःता कविता च्वे धका घुरे जुया, न अलंकार वः न क्कन्दयात त्वेक भाव । जि ला कायल हे जुल । इयालं क्कस्वया । जित आखः स्यनीम्ह मास्टर वया च्वंगु । सःतेला धया थें मती वन । जिगु थःगु ग्लान स्यनि धयार्थे मती च्वन । अले सुंक च्वना । मास्टर वन, खने दत्तले स्वया । वयागु तपुलि स्वस्वं, थःपिनि तपुलि प्वीम्वाःगु लुमन । आः ला भं मिजं तय् स्मेत म्वाःका हःगु लुमन । उकीसं जिमिसं नं सुरुवा हे न्ह्याना हयागु । थुखे मिजंत मिसा जुइत सना वया च्वंगु, उखे मिसात मिजं जू वनेत सना च्वंगु । क्कन्हु समानताया दुवाते ध्वदुइगु बिचाःवल । अले कविता च्वेगु त्वःता लघु

कथा कृपु च्वया । भाव खुरु खुरु वल । शब्दं साथ बिल । अले हानं जि लघुकथा च्वे जक सिधल कुने पासापिं नं वल ।

इपिं पासापिं फुक्कं न्हू न्हूगु क्कटं समायाना वया च्वन । जि नं ब्वां कुने लुखाय वना इमित स्वागत यायां थत हया । जि धासा न्हिलेगु पियां पी मफुत । खिररर न्हिला । खँ चाहीका सकलें मामाथाय् कुसीं फेतुका । थः नं च्वना । मेगु कोठां मां-बा न्हिला च्वंगु ताय् दत । ब्वां वना वेकःपिनित नं न्हिला प्रोग्राम स्यंका बीमत्य धया ।

पासापिसं फुक्क जिगु धौ सिन्हः स्वया च्वन । वसन्त ऋतु नकतिनि हे वया च्वंगुलिं थाय् थासे स्वां-सिमा चुली वया च्वंगु, उत्तर पाखे च्वंगु इयालं बांलाक हे खनेदु । गुलिं प्राकृतिक दृश्य सुमध जुया स्वया च्वन । गुलिं न्होनेसं च्वंगु स्वांयात पित्तु-पिया नस्लाका च्वन । गुलिसिया मिखा कोठाया क्कचाखेरं वना च्वन । गुलिसिनं जिगु तपाक्क कया तयागु क्किया स्वया च्वन । तर जि धासा इमित स्वत कि न्हिले जक मास्ते वइगु ।

इमित पलख च्वं धया तले थाहाँ, वना । केहेँ चित याकनं तयार या धाधां जिनं ग्वाहालिं बिया । क्कहाँ वया पलख लिपा केहेँ चां फुक्कं भु ज्वना न्ह्यच्याके हल । तर जि सक-सितं त्वपुया तःगु रुमाल उलेत आदेश मबिया । थः वाथाक्क दना सकसितं स्वस्वं धया “जिं बियागु निमन्त्रणाय् भ्वापिं पासापिन्त यक्क-यक्क, जक मखु आपा मक्कि हे सराः बीत्यना ।”

जिगु खँ न्यना सकसिया चक्कंगु ख्वा भच्चा ख्पूंकल । जि नं थः द्वं थें याना “प्लीच एक्सवयूजमी” धाधां फेतुना । हानं दना “जिं दक्क पासापिन्त निवेदन याना, कृपातसें थःथःगु त्वपुया तःगु भु क्ककलं पाःलाका उला दीसा थौं हःगु स्वांया सुवास वइ अले हानं भपिया दीसां जी । हानं अनु-रोध याये, थःथःगु भु ल्हातं उला दिसँ, नाप नापं मिखां थन च्वे जि थःगु त्वपुया तयागु चमत्कार पूर्ण कलात्मक रूप स्वया दिसँ । जि थःगु भाषण सिधयका त्वपुया तयागु पर्दा उला बिया गन ततःगःगु आखलं First April fool धका च्वया तयागु खः । स्वया सकलें हररर न्हिल । थःथःगु

भु स्वत, भुइ चा, घाय त्वहँ वया दोने अथे हे च्वया तःगु
चिकचाकूगु भ्वः । सकलें इति इति मिक न्हिल । जिमिगु
क्याँट खना, मां-बा न्हिला च्वंगु नं स्वये हे मज्यू ।

राधां सकसितं स्वया धाल 'जि धयागु मखुला थौं फष्ट
अप्रेल ! छिपिं सकसिनं जन्म न्हि हे खः धया जिदी याःगु ।
थ्वया जन्मन्हि ला कन्हे तिनि खः धयां माने मजू । सदां
कगू कालेजे च्वना च्वंपिसं मसी धकाला ! हानं का छंगु
जन्म-न्हिया भ्वय् छं हे न धाधां सकसिनं जिगु न्होने भु
न्ह्याचीकल ।

मां न्होनेसं च्वना "थुलि यायत हे सना च्वंगु आःला ।
माःगु ज्या धकाला धाधां सकसितं चिया व बिस्कूट हयेगु
अर्डर बिल ।

मांया अर्डर अनुसार इमित खाना नं थ्यंकः वल । सकलें
खँ सयकु सयकुं नल । जि दंगा दंग जुइक न्हिला ।

जिमि केहेँ चां वहया भुइ तया गवे लवं, ग्वाः ज्वना
इमित सत्कार यात । सकसिनं ग्वा क्खे क्खे कया नल ।
पलख-लिपा वं वया वं वया र्खाः स्वया न्हिला च्वन । हानं
सकसिनं जि पाखे स्वया "माकःचिया र्खाः माकःचिया
र्खाः" धाधां लापा थाना न्हिल । जि इमित स्वस्वं रुमालं
र्खाःहुया, अयनं इमिसं धायगु तोतूगु मखु । क्खाय थै धका
न्होनेसं च्वंगु तप्पागु न्हाय्कने स्वयां धात्थे हे म्हुतुला हाकुसे
च्वं । दक्क फुकु ग्वाः नःपिनि म्हुतु हाकुसे हाकुसे हे च्वं ।
दक्क फुकुस्यां न्हाय्कने स्वस्वं इति इति न्हिला च्वन । जिपिं
थुकथं सना, च्वंगु खना मां व बा न्हिला च्वंगु नं उलि थुलि
हे मखु ।

इपिं फुकुं पलख मनोरंजन याना आसेरे जिमिजक पाः

मवइला धाधां वन । अबले तकं दो स्वयां र्ख्युंसे च्वने धुंकूगु ।
म्हुतु च्वला याकनं याकनं पलाः च्वेका थःगु कविता-गोष्ठी
व्वां वना । लिबाः भनं व्वां वनांला कया फसाद पासाया छ्येँ
ला चुकू तया तःगु । फलचाय् तुं च्वना वातुवां सःता । बल
कम्ह मचां इयालं क्खया जिमि तताला लिबात धका न्हाचः
हे वने धुंकल धाल ।

जित ला क्खेँ तं पिहाँ वल । क्खेँ म्छाला वल । मेह-
नतं च्वया हयागु कविता सिद्धि वनी धया याकःचा जूसां
वने धका न्हावना । अच्या ! जि गुजाम्ह अनवने थनवने
छुं हे मसिल । लुमंका लुमंके मफुत । काई आत्तुरे
छेँसं त्वःपयूगु । पासा नापं नापं वने धयां थ्व ताल । साहित्य
गोष्ठी जुइगु गन नि गन जुल । थःगु छेँ वने त्यनाम्ह हे
लिहाँ वना । अथे हे सःता व हे मचां इयालं क्खःवल "ए
मै । तता वंगु गन स्यूला !" व मचां छ्येँले तया तःगु
रिबन संकुं, संकुं मस्यु धया छ्येँ फितक्क संकल । जि वातां
इयाले स्वया च्वना ।

जि काई कया गोष्ठी वने धका व्वां व्वां छेँ पाखे लिहाँ
वय त्यना । अबले हे शान्तिया केहेँनं तिवां तिवां जित
सःतल । लिफः स्वया खाम क्खू ज्वना वःगु । व मचां
बिल । जि मती तया थुकी दुने ठिकाना दइ । पौ
प्वला स्वयां उकी दुने चिकिचा कूगु भेँते "First April
fool" धका च्वया तःगु । जि अय्क स्वयां लुखायसं
च्वना शान्ति हरररं न्हिला हल । समा नं छुं नं मदु ।
अले जिगु म्हुतुं पिहाँ वल "हमने ठगा सारा दिल्ली, हमको
ठगा घर का बिल्ली ।"



धिंधिबल्ला

श्री कृष्णप्रसाद दुवाल

मयजु निशाया हाकुगु गाचा
फिरिखि खुना थन उषा वल ।

बँय् तिकि नंगू ख्ववि-लः छफुति सुधि-बुधि तंका हःगु ख्वया
उख्यर समुद्रं वैत हिस्याय् थें मद्दिक इति इति हःगु न्हिला ।

कलकलनादं थःथः पहलं
प्रिय सरिता सललल न्हात ।

खुशी दुनेतुं च्वना फिसःनं विकल वियोगं हःगु ख्वया
मौन तगोगू छगः ल्वहँचा अहो ! हिस्याय् थें हःगु न्हिला ।

लिमला - फमला मारुत भाजु
गगनं हूँक बँवराय् वेवं ।

हाना वःगु व पललालपतें धररर गुलि ख्ववि हायकुगु
मौन पहाडं वैत हिस्याय् थें अहो ! न्हिला इतिइति हःगु ।

छम्ह मनुखं थःगु जवगु ल्हातीं
पाल्चा च्याका बौतः वेवं ।

बःलाम्ह खिचां मेम्ह खिचैत थि हे मथीकुस्य बौ नःगु
छम्ह फवगीया उगु दृश्य खना मिखां निफुति ख्ववि तिकिनंगु ।

—:X:0:X:0:X:—

लेखक लेखिकापिन्त—

श्री 'धर्मोदय' पत्रिकाय् छिगु उच्चस्तरीय लेख तथाः लंका, बर्मा, तिब्बत,
चीन, जर्मनी, फ्रान्स, इंगल्याण्ड, इटाली व भारतया विविध भागे थ्यंक थःगु
विचार थ्यंका दिसँ ।

—संपादक



परिभाषा

१०००

साहित्यया परिभाषा

श्री लक्ष्मीभक्त जोशी बी० ए०

थौंया युग साहित्यया युग खः । छुं जाति, समाज व देशया सम्पूर्ण उन्नति एवं अभिवृद्धि साहित्ये दुना च्वंगु दु । थौंया इले न्ह्यागु देशे नं साहित्यया राज जुया च्वंगु दु । देशया सपूत सन्तान जुइत न्हापां साहित्यया परिभाषा निं थुइकेमाः सीकेमाः व सयकेमाः ।

साहित्य शब्द 'सहित' शब्दे 'ण्यय' प्रत्यय जुया सिद्ध जूगु खः । हितं सहित जुयव साहित्य जुइ । खास याना साहित्यं सम्पूर्ण जनता व देशयात हित याइ भिं याइ । साहित्यया अंग्रेजो शब्द Literature खः गुगु शब्द Letter धैगु शब्दं ककया तःगु खः । Letter या अर्थ आखः वा ज्ञान खः । उकिं Literature धायव आखः वा ज्ञान नाप उग्रिमे खाइ । उकिं हे द्विवेदीजुं साहित्ययात ज्ञान राशिया संचित कोष धाःगु खः ।

अरबी भाषां साहित्ययात 'अदब' धाइ गुकिया अर्थ आदर वा शिष्टता खः । शिष्टतापूर्ण जुयव अदब (साहित्य) जुइ । खः नं खः शिष्टता पूर्णगु मजुइक गथे साहित्य धायगु ?

रस श्रृष्टि याना मनयात आनन्द बीगु ज्या साहित्यं याइ । छाय धाःसा साहित्यं म्नीगु जीबने याय माःगु सम्पूर्ण ज्या थुइका विभिन्न रस उत्पत्ति याना आनन्दया लं क्यना बी । साहित्यं म्नीत थजोगु रस बीकि गुगु रसं म्नीगु प्यन्हुया अनित्य जीवनयात म्ःम्ःधायका आनन्द जुइकथं थीका बी । साहित्यं हे म्नीगु जीवनयात स्वस्थ, सुन्दर सरल व याउंका बी । गथे आचार्य विश्वनाथं साहित्ययात 'वाक्यं रसात्मकं साहित्यम्' (रसपरिपूर्ण जुयव साहित्य धाइ) धका धयातल ।

राइट हिडया धापूकथं "साहित्यं केबल विश्राम जक

बीगु मखुकि मनूयात आत्मोपलब्धि नं पूर्ण रूपं बी" धाल । मनूतयत सम्पूर्णतां त्याका बीगु ज्या याइम्ह हे साहित्य खः । थुकिं मनूतयगु मनयात नं शुद्ध याका व्यू । उकिं शुक्रदेवं "जनताया मन शुद्ध याकीम्ह हे उत्तम साहित्य खः धका धाःगु जुइ । साहित्यं क्कू न्हूगु जः बी, गुगु जलं बांमलाःगु यात बांलाका, अपूर्णया संपूर्ण, क्षुद्रया वृहत व चीमिया तःमि याइ । थुकिं हे देशे शान्ति व सुव्यवस्था कायम याना अनिकालया सहकाल याना तमाम जनतायात बौद्धिक विकाश याका बी । साहित्यं हे मनूतयगु मांग पूर्ति याइ गथे पित्याम्हेसित अन्न, प्यायूचाम्हेसित लः, बमलाःम्हेसित बल व अन्याययात न्याय बी । थौं म्नीगु देशे अनेक राजनैतिक जुलूस वया च्वन व चुनाव (त्य-ज्या) न्ह्य ज्याना च्वन, गुकियात सफल यायत दकले न्हापां साहित्यिक जुलूस सफूया रूपे पत्र पत्रिकाया रूपे पिदने माला च्वंगु दु, गुगु जुलूसया नारा थथे जुइमाः—“चीमियात जग्गा, पित्याम्हेसित नसा व सकल जनतायात शान्ति (Land to the poor, bread to the Starving and peace to all men)” थव साहित्यिक नारा ज्वना म्नी फुक्क साहित्य सेवा यायूत न्ह्यचिले माल ।

साहित्य जीवनया सुगन्धित खां खः, गुगु खां सभ्यता व संस्कृति नापं मिहता मिहता ब्वलनी । गथे आर्नोल्डं व्याख्या यात कि साहित्य धैगुलिं जीवनया प्रकाशन वा व्याख्या याइ । मेगुलिं मखु साहित्यं हे जक जीबने जः बी, आत्माया अभिव्यक्ति याइ । साहित्य विचारशील आत्माया अमर अभिव्यक्ति खः, गुकी जीवन संबन्धी व विशेष याना विचारया संकलन याना यथार्थ जीबने प्रगति हइ । अले प्रगतियात

त्वयूक् भीगु जीवनया घःमायात सत्य रूपे हीकाबी ।

साहित्य समाजया न्हायकं खः । समाजया भिं मभिगु रूप सीदयक खने दयक चकंक बांलाक उला क्यनाबी । समाजे च्वंपिं मनुतयगु नित्य जीवनया घटना व घात प्रतिघात क्यनी । छगू समाजया वास्तविक छु अवस्था खः, समाजे च्वंपिं मनुतयगु जीवन स्तर गथे च्वं, समाजया वास्तविक चित्र गथे च्वं धका सीकेगु जूसा साहित्य रूपी न्हायकने हे क्वस्वयेमाः । साहित्य रूपी न्हायकने स्वयबले फुक्क खनी व उकियात समाधान यायगु वासः नं लुइ । गथे रूसया नेता महान् राजनीतिज्ञ लेनिनं मनुया वास्तविक जीवनया समस्या समाधान याइगु साधन हे साहित्य खः धका धयावन । हानं वर्डस्वर्थया धापूकथं “जीवनया वास्तविक घटनाया सत्य वर्णनयात साहित्य धाइ” अथे हे हानं हेनरि हडसनया भनाइ अनुसारं “खास याना भाषाया माध्यम द्वारा जीवनया वास्तविक घटनाया अभिव्यक्ति याना क्यनिगुयात साहित्य धाइ ।” छगू जातिया धात्थेया इतिहास सीका सयका कायत साहित्ये हे क्रमस्वसें मगाः । उकिं भीसं साहित्य जातीय जीवनया न्हायकं खः धायफु व गुकी छगू छगू जाति व समाजया वास्तविक स्वरूप खनी गुगु खँयात भारतया प्रसिद्ध उपन्यासकार स्व० प्रेमचन्दं नं आपालं समर्थन याना च्वया वन । आः भीसं नं भीगु जातीय सभ्यता, संस्कृति कला व इतिहास सीकेगु जूसा भीगु थःगु साहित्यया न्हायकने कस्वय माल ।

साहित्यया पाठक नापं घनिष्ठ स्वापू दु, साहित्यं पाठकया मन नायेका पाठकया चरित्रे तेजस्वीता व पौरषया भावं जायका आदर्शता पिज्वयका बी । साहित्य अजीव खः । थव छगू नसा खः गुगु नयव छम्ह साधारण पाठकयात सुचरित्रता व सरलता दयावान व नीतिवान याना बी । साहित्यया नसा अय्ला थौंया नसा थें मखु । गथे एच० जि० वेल्सं धालकि “साहित्य धैगु प्वंगु मगजीतयत मादक पदार्थया रूपे सिद्ध मजुसें नव जीवन संश्रारण यायगु नसा जुया सश्रारणायाइ” (A harmless opiate for

Vacant mind and Vacant hours)

मनु बौद्धिक जीव खः । मनुया मगजे अनेक विचार, भाव, अनुभूति आदि दासि वया च्वनी, गुगु विचार भाव व अनुभूति पिनें खने दयक अभिव्यक्त जुयव साहित्यया प्रकट जुल धका भीसं धाय फइ ।

यूनानी दार्शनिक अफलातून साहित्यया परिभाषा छगु तःसकं लोगु बिया वंगु दु, गुगुयात विश्वे न्यना नं च्वंगु दु व माने नं याना च्वंगु दु, व खः खःगु, भिंगु व बांलागुलिं व्यायेव (The true the good and the beautiful) साहित्य जुइ । थव हे खँयात थौं तक सारा विद्वान-तयसं माने याना च्वंगु दु । थव धात्थे खःगु खँ नं खः कि न्हावलें खया च्वनीगु, फुक्कसित भियाइगु व सदां सौन्दर्य जाया च्वनीगुयात भीसं भिखातिस्सिना साहित्य धायफु । साहित्य सत्यं शिवं व सुन्दरम् खः ।

सारांश थव हे खःकि साहित्य आनन्दया खानि खः, जीवनया श्रृङ्गार खः, विचार व आत्माया अभिव्यक्ति खः व जीवनया ज्योति खः । खास साहित्य व खः गुकि युग युग निसै वया च्वंगु महापुरुषतयगु सत्यया आभास बी, परिवार समाज व राष्ट्रया समस्या हल याना सुसंस्कृत हया भीत विकाश व उन्नति याइ, अत्याचार व अन्याययात धू धू याना मदयका सच्चा जनतन्त्र हया बी, मनुया दुने च्वंगु प्रवृत्ति निवृत्तियात जागृत याना जीवनया भिंभिगु ज्या यायगुली न्ह्यचीका बी, भूत भविष्य व वर्तमान स्वंगू कालं व्याना गंगा थें निर्मल व पवित्र जुया बुद्धं थें उपकारी जुया लोक कल्याण याइ व भी आजु तापा आजुपिनिगु संस्कृति, कला व संज्ञीत आदिया मृत्य सीका, विचाः संचाः यायगु लँ क्यना भीत बांलाक भी म्हसीका बी । उकिं थौंया साहित्यिक संसारे भीगु साहित्य नगु पुचले चन्द्रमा थ्यू थें नित्य थिना थाहाँ वयका भी फुक्क सच्चा साहित्यकार जुया साहित्य धैगु बांलाक म्हसीका भीसं भीमाया साहित्य निस्वार्थ भावं सेवा यायत आः थौं हे न्ह्यचिले नु ।

जय मांभाय ।

“पसूका” —

छगू अध्ययन

श्री चित्तरञ्जन ‘नेपाली’

(न्हापाया ल्यं)

तर ‘मतिना’ नाटकया वियोगे उक्त किसिमयागु सहानुभूति दै मखु । रमेशया दुःखद मृत्युं विशेष पीडित ज्वीमाम्ह बया ल्यासेम्ह कला सिला खः गुकिं वैगु वैवाहिक जीवन शुष्क याना बी । तर नाटके थ्व समस्या मखु, छाय्कि सिलां करकापं जूसां ग्वे लित तय्व व चिर सधवा ज्वी धुंकल, तथा रमेशया मृत्युं वैगु भावी जीवने (मनो-वैज्ञानिक दृष्टी कोणं थये धाइ मखुसां), ख्वात्तु ख्वा वै मखुत ।

अयुं, ‘मतिना’ या अन्त्यं पाठक वर्गया हृदये तीव्र वेदनाया प्रहार याः, छटपट व हलचल पैदा याः । छुकिया नितिं ? वा सिला प्रतिगु सहानुभूतिया नितिं जक खःला ? मखु, केवल थुकिया निमित्त कि जिन्दगी भर कोमल स्वभाव जुयाः नं उगु अवस्थाय् थःगु नां जकगु सैधव्यया नितिं सिला थिंजाम्ह मिसां नं उलि कठोर जुयालि मानवतायात हे तोत्य माला चवन धैगु भावनाया निमित्त, तथा दुन्य अन्तरात्माय् दुगु थ्व प्रचलन विरोधया निमित्त ।

थथ्य अन्त्य अवस्थाय् ग्वे लित तयाः मिस्तसें थःत सधवा याय्गु प्रचलन सिबे भात सीधुंका विधवा विवाह याय्गु प्रचलन आपालं महान् एवं मानवता पूर्ण खः, छाय्कि थुकी सुक्ष्म स्वार्थया गन्ध मदु । अत्य विधवा विहाले उगु मनोवैज्ञानिक समस्या नं उत्पन्न जू वै मखु, गुगुकि ‘मतिना’ नाटकया ढंगं ग्वे लित तयाः सधवा ज्वीबले संयोग वश भातमह मृत्यु शैथ्यां लिहाँ वल धाःसा उत्पन्न जू वै । उकीसनं, विधवा विवाहया प्रचलन दुगु समाजे थ्व प्रचलनया आवश्यकता दु धका गबले धाय् फै मखु । अम्ह

सांस्कृतिक एवं धर्मया विचाः नं धाय् धाःसा ‘ई’ यानालि चिर सधवा घोषित याना तय् धुंकुगु पार्वती अंचलया थ्व जातीया मिस्ते निमित्त ग्वे लित तया सधवा ज्वीगु चलन छगू अमानवीय प्रदर्शन जक खः धाःसां अत्युक्ति ज्वी मखु । खतु सतहलं स्वेबले थ्व चलन मिस्तेगु भलाईया निमित्त (छाय्कि सधवा ज्वीगु भलाई खः) नारी अधिकार स्वरूप खन्य दै च्वंसां थुकीं मिस्त सिबे बर्बर स्वभावयापिं धका नां जापिं मिजंत आपालं सभ्य धका षडयन्त्र पूर्ण तरिकां सिद्ध जुया च्वंगु दु, छाय् कि कला त्वगी जुया वा सिना मेम्ह ब्या यासा अथवा अर्थ्ये हे लिथु न्हेथु हं कुसां, उमिसं मृत्यु शैथ्याय् ग्वेतुला च्वोम्ह कलायात थःगु नां जकगु कुमारत्वया लोभं पार बी मखु, वा वलिस्य सम्बन्ध विच्छेदया घोषणा याइ मखु ।

उके, चरित्र चित्रण, शैली, एवं कथानकया प्रस्तूतीकरणया दृष्टिकोणं थ्व छगू सफल एकांकी नाटक खःसां तथा थुकिं पाठक वर्गया हृदये आशाया सिबे अपो थ्युसां वा हलचल पैदा याकुसां लेखकं थ्व घटनायात केवल चित्रया कपी याः थै जक कलमया तीव्र च्वकां प्रस्तुत याना दियालि थ्व प्रचलनया विषये छुं सन्देशया संकेत सम्म याना दीगु मखनीबले स्त्रीवादी जुयीः स्त्री समस्याया समर्थने दं भ्नाम्ह लेखकं नं थन्योगु स्त्री जातिया उपरे अमानुषिकताया लांछना वेफुगु प्रचलने छुं विरोधाभास व्यक्त याना मदीगु लोगु ज्या मखु धका पाठकवर्गया मती च्वोवोसा अस्वाभाविक धाय् मज्यू । छाय् धाःसां लेखकं थन्योगु विषये थःगु कलम

न्याका दिल गुगुकि भीगु (विशेषतः उदाय समाजे) जाती कृगु समस्या स्वरूप दना च्वंगु दु । अयूक स्वेबले मिस्तेत सधवा दयूकिगु प्रचलन धकालि मनूया मिखायू धुलं छ्वाकिगु प्रयत्न याना च्वंगु दु तथा परंपरा व संस्कृतिया आइं थुकिया विरोध यायूत सर्व साधारण व्यक्ति साहसनं यायू मफै च्वन । उकै, थन्योगु परंपराया विरोध याना समाजे क्रान्ति हेगु हे इमान्दार लेखकया ज्या खः, अफ कर्तव्य नं ।

अथ्यजा, लेखकं, थव नाटक व्वन्यवं हे तीव्र पाठकतसें थुकिया कमजोरी खंकाःली सुधार याई धका जक अथ्यं तोता दीगु नं ज्वीफु । तर अयूधायवं फुक्क पाठक उलि हे तीव्र ज्वी धका भापे मज्यू । हानं, सलंसः दँ निसै थव प्रचलन भोगे याना नापं परिवर्तित समाजे 'मतिना' नाटकया प्रदर्शनं वा पठनं जक गाः धकाः विचाः यायूगु अवश्य नं कमजोरी खः धायूमाः । अत्य लेखकं थुकी सन्देश छुं बीगु प्रयत्न याना मदीगुली मेगु कारण नं दयूफु । शायद्, थुकीया प्रधानपात्री सिला परंपरा विरोधी स्वभावयाम्ह मजुस्ये कोमल तथा परंपरावादी भौ जूगुलिं वैगु म्हुटुं थव प्रचलनया विरोधे छुं नवाक्यबले अस्वाभाविक खन्य दयालि नाटकया तीव्रता भंग जूवनिगु आशंकां लेखकं साहस याना मदीगु नं ज्वीफु । तर नाटकया अन्त्ये, -सिलां विरोध यायूक यायूकंवया मां व निनी-महेस्यां जबर्जस्त ग्वे म्हु फ्यंकाः साला यंक्य धुंकाः अनसं नाटकया अन्त यायूगुया थासे हानं सिला हुत्तयू जुया दुहाँ वेका रमेशया सेवा याकालि वया मामं पं वैबले सिलाया म्हुटुं केवल थुलि वाक्य—“मां छिमि म्हायू आःविधवा ज्वी मखुत, छिमि म्हायूया जीवन दुःखं जाइ मखुत, उके कमसेकम मानवताया नातां जित वैगु (आ भात मखे धुंकुसां) थुगु अवस्थायू सेवा सम्म जा याक्य व्यु”-धका व्यंग्य नकालि नाटकया अन्त्य यागु जूसा,—शायद नाटक या तीव्रता नं भंग ज्वीगु मखु ज्वी तथा सन्देश नं स्पष्ट जू वै ।

‘पसूका’ सफूया मेगु नाटक “अप्सरा” उक्त सफुती सम्मिलित नाटकत स्वया भिन्न खन्य दु । प्रथमतः थुकिया शैली हे पाः अत्य थुकिया सन्देश नं पाः थै च्वौ । शैलीया

हके थव गद्यपद्य मिश्रित शैलीं च्वैतःगु जुया च्वन । प्राचीन संस्कृत नाटके मिजंतसें संस्कृतं तथा मिस्तेत प्राकृतिक भासं नवाकालि बिचे बिचे पद्य नं छुना तःथै हे वा नेपाली भाषायू बालकृष्ण समजुया नाटक थै हे थुकी नं अप्सरा व मनुखं पद्यं नवाका असभ्यताया प्रतीक बमनूयात गद्यं नवाकालि प्राचीन नाटकया शैलीया अनुकरण थै याना तःगु जुया च्वन, गुकिंयाना ‘पसूका’ या मेमेगु आधुनिक शैलीया नाटक स्वया भचा मक्खिथै जू वना च्वंगु पाठकं अनुभव याई ! साहित्यया श्रृष्टि गद्यं जुल ज्वी, लिपा तःगु शताब्दीतक साहित्ये पद्यया बाहुल्य जुल धैगु खँ प्रत्येक भाषाया साहित्यया इतिहासं कना च्वंगु दु । अत्य, लिपा साहित्यया धुकू जब जाया वल, उकी गद्यया प्रयोगयात अति प्रभावकारी धका मान्यता बिल, तथा थौकन्हे वयाला गद्यया विकाश हे साहित्य विकाशया मापदण्ड धै थै जू वल । कविता स्मेत नं गद्यं च्वेगु प्रचलनया प्रादुर्भाव जुयालि प्रगतिपाखे न्ह्यव्वा वना च्वंगु युगे, हानं कृकः सेकसपिएर वा बालकृष्ण समजुपिनिगु थःगु शैलीया लँपु लिना ‘अप्सरा’ दं वोगु खनिबले आधुनिक लेखकतसें नं थःगु आधुनिकता प्रति संपूर्ण आस्था तयू मफुगु धका पाठकतसें भाःप्युसा आश्चर्य ज्वी मखु । यदि पद्यं च्वे मसःगुलिं जक गद्यं च्वेगु यात धका पद्यात्मक कविताया समर्थकतसें आरोप लगे याःगुलिं उकिया जवाफ स्वरूप जिमिसं नं शास्त्रीय कृन्दं च्वेसः धका फूर्ति यायूत जक नमूना स्वरूप पेश याना दीगु खः लाकि धका तकं यायूत नं थव जवाफयात त्वोगु क्षेत्र नाटक मखु कविता ज्वीगुलिं उक्त तर्कयात बलागु तर्क धायू थाकु ।

थव बाहिकं, ‘अप्सरा’ नाटक कृगु दर्शन प्रधान नाटकया रूपे प्रस्तुत जुया च्वंगु दु । थुकीं पाठकवर्गया नुगले छुं विचाः कृत्यल्यगु प्रयास याना च्वंगु दु । तर प्रश्न वै, व विचाः गुलित ‘न्हूगु’ खः । ‘अप्सरा’ नाटके लेखकं मनूतेत ‘अप्सरा’ या म्हुटुं थव हे सन्देश बीगु कोशिस याना दीगु दु कि मनु जुया न्हिल्य सयक्यमाः खवयां सुनानं बन्व्यू वै मखु । मनुखं थःत म्हुमस्यूगुलिं इवाकले दुना च्वन । थुकी लेखकं मानव

जातिया स्वंगु युगयात प्रतिनिधित्व याःपि पात्रतसें नवाका नाटकया रूप बिया तःगु जुया च्वन । वर्तमान कालया प्रतिनिधि स्वरूप स्वयं मनु खने दै च्वन, तथा अतीतकालया प्रतिनिधि स्वरूप बर्बरताया प्रतिमूर्ति बमनू व भविष्यया कल्पनाया प्रतिनिधि स्वरूप अप्सरा दं वै च्वंगु दु । सभ्यताया सृष्टी जुसैनिसें धै थै हे, अम्ह मनुखं कल्पना याय् ससां निसै हे अप्सरातेगु देश स्वर्गयात सुख भूमि भाषिना पृथ्वी यात नं दुःखहीन स्वर्ग दय्किगु इच्छाया नं सृष्टी जूगु खः ।

थ्वजा सर्वमान्य खँ खः कि प्रगतिया त्वाथले न्हावन्यबले भविष्यया विजय ज्वी । उके हे मखा ज्वी लेखकं नं नाटके भविष्यया सुख-स्वर्गया प्रतीक जुया च्वोम्ह अप्सरायात विजयीरूपे प्रस्तुत याना नाटक क्वचाय्का दीगु । थथ्य विचा याय्बले थ्व नाटक प्रगतिशील थै खन्य दः वः ।

तर कथीक् स्वेबले थ्व प्रगतिशील सिबे, युरोपियवादी वा कल्पनावादी खन्यदु । थुकी कल्पनाया प्रतिमूर्ति अप्सरां केवल बर्बरताया प्रतीक बमनूयात जक बुकुगु मखु कि वर्तमानया प्रतीक मनु नं थुत । अत्य, यथार्थवादया प्रतीक मनुयात कल्पनावादया प्रतीक अप्सरां बहसे बुकूसां व बहस न्हापां जा स्पष्ट हे मजू, अप्सरां छु संकेत यात, मनुखं छु थुल छु हे स्पष्ट मजू । अत्य लेखकं मनुयात भचा पक्षपात नं याना दी थै च्वेां । थःगु शक्ति म्हसीका व हे मुताविक क्रमानुसार बर्बर युग लिचिला सभ्यता पाखे न्हायानालि हवाइ जहाज एवं स्फुट्टिक थ्यंक् ब्वेक्व थुंकुम्ह मनुयात थःत थमं म्हमसिया इवाकले दुना च्वन धाय्गु, वा न्हिल्य मसः धैगु आरोपं पराजित याय्गु गुलित उपयुक्त जू वै ? मनुखं थःत थम्हं म्हमसिया इवाकले दुना च्वंगु मखुकि थःगु प्राचीन रूप बर्बरताया संस्कारयात चच्चुक वान्छ्वे मफुगुलिं जक थन अशान्ति वा असमानता दै च्वंगु खः । अत्य मनुत न्हिल्य मःसगु मखु कि केवल न्हिला जक च्वन्य मसः, क्वाय्कि मनुया संसारे कल्पनाया स्वर्ग थै केवल सुख जक मडु नत नके थै केवल दुःख जक । वास्तवे स्वर्ग व नरक धैगु जा मनुखं थःगु सुख व दुःखयात फाया अलग अलग कल्पना याना दय्का

तःगु खः, उके थुपि यथार्थ संसारया अलग अलग अपूर्व अंग खः, वास्तविकता मखु ।

अप्सरां थै न्हिल्य फय्कि धका सल्लाह बीवं हे जक न्हिल्य फैगु खःभा दोद्धि दै न्होयागु खैय्यामया कल्पना थौं साकार ज्वी माःगु खः, तर अथ्य मजू । खैय्यामया कविता केवल कविता हे जक जुया च्वन । थुकी सन्देह मडु, संसारे विकाश जरूर जुल, तर सुख व दुःख नं म्ह मजू । उके भ्तीसं थथ्य धाय् फय्क्यमाः कि केवल ख्वेगु जक याय् मते कि न्हिल्य नं फय्कि, अम्ह अपो मात्राय् न्हिल्य फय्कि, व्यावहारिक एवं प्रगतिशील सन्देश थ्व हे खः । 'सर्वे भवन्तु सुखिनः सर्वे सन्तु निरामया' या सिद्धान्त सिबे 'बहुजन हिताय' बहुजन सुखाय' या सिद्धान्त वास्तविक खः, अत्य क्रान्ति-कारो नं । उके थथ्य युटोपियाया प्रतीक अप्सरायात मनु सिबे बल्लाम्ह वा सुखी सिद्ध यानालि मनुयात अप्सराया ल्यू ल्यू यंकिगुली लेखकं कल्पनावादी स्वर्गया सपनाय् दुना "धरती" प्रतिगु थःगु आस्था डगमगे जूगु क्यना दी थै च्वेां । अत्य बर्बरताया प्रतीक बमनूया बाणया न्होन्य हाइड्रोजन बमया श्रष्टा मानवयात कमजोर सिद्ध याकिगुली नं मानत्र जातिया विज्ञानया विकाश प्रति नं लेखकया असन्तोष व्यक्त जुया च्वन धाय्माः । अन्यथा मनुया छुपु पिस्तौलया न्होन्य बर्बर-ताया न्हय्पु बाणया छु लगेजू ?

यदि लेखकं अप्सरा यात नारोया प्रतिनिधि स्वरूप न्हय थनांलि मनु तथा मनुयात नं बुकुम्ह बमनू सिबे नं शक्ति-शालीया रूपे प्रस्तुत याना "पसूका" या अन्य नाटकत थै हे 'अप्सरा' नं स्त्री वादी नाटक धका सफुती दुथ्याका दीगु खः लाकि धकाः विचा याय् नं थुकिया टेकनिकं विपरीत सिद्धान्तया प्रचार जूगु खन्य दु । अप्सरां मनुयात त्याकुम्ह बमनूयात बुकल निश्चय, तर बाणया जवाफ अग्न्यास्त्रं बिया मखु, न त विचाया अस्त्रं हे खः । केवल थःगु केल्हे भिखाया दुन्य च्वंगु सौन्दर्य जाःगु कामास्त्रं बुकल । यदि अप्सरां बमनूयात थःगु शारिरीक बलं मखुसां विचा व बुद्धिया बलं बुकुगु जूसा मनुया ऐटम बम सिबे अप्सराया

जीवन-स्वां

श्री छत्रराज शाक्य

मुख् ज्वीगु बुलुहं ह्वैगु
प्यन्हु हे मच्चंसे भवा नं ज्वीगु,
दुःख व सुखयागु फसं कयका
अनित्य जीवन हनाच्चनेगु
स्वां थें जागु जीवन भीगु ।

भौतिक तत्त्वे स्वाना च्वंगु
आत्माय् जीवन निर्भर जूगु
क्षणिकगु सुखया लोभ क्यनाव
प्रकृति न्हाब्लें हेका तःगु
स्वां थें जागु जीवन भीगु ।

भःभः धाङ्गु वसन्त ऋतुस
शिशिर वयेवं कःहः ज्वीगु,
भौतिक तत्त्वत विनास ज्वीवं
अन्त जुङ्गु थुगु जीवन भीगु
स्वां थें जागु जीवन भीगु ।



(अर्थात् नारीया) विचाः बलाः धका धायत करं क्यनी । तर केल्हेँ मिखां स्वयाः उकिया दुन्ययागु सौन्दर्यया प्रभावं बुकुगु खनी बले थथ्य भापीत पाठक करं क्यनी, कि नारीत्वया प्रतिनिधि स्वरूप जुया च्वोंम्ह अप्सरायात लेखकं केवल सौन्दर्यया प्रतीक जक भापिना दीगु मखुला, तथा नारीया सर्वश्रेष्ठ इतियार हे केवल सौन्दर्य जक धका सिद्ध याना दीगु मखुला ? गुगुकि परंपरावादी विचार धाराया अनुकूल जक जुल तथा गुकियात थौंया प्रगतिशील नारी वर्ग अपमान जनक भाःपा विरोध याना च्वन । थुकी सन्देह मद्दु, नारी याके सौन्दर्य दु, तर पुरुष जातियाके जक मद्दुगु मखु । अत्य सौन्दर्य हे जक मिस्तेगु सर्वे भाःपाः उमित सौन्दर्य पानया ऋगू पात्र जक भापीगु अनुदार समाजया देन खः ।

अन्ते, 'पसूका' सफू नेपाल भाषा साहित्ये, विशेषतः नेपाल भाषाया एकांकी नाटकया क्षेत्रे ऋगू न्हूगु देन खः धाय्माः । भीगु न्ह्योन्य जः खः उख्य थुख्य जुया च्वंगु

साधारण से साधारण घटनायात (पप्सरा ऋपु तोता) एकांकीया रूपं प्रस्तुत यानालि भीगु भाषा साहित्ययात आधुनिकताया लँप्वी ऋपला न्ह्योन्य स्वाकल धाःसा अत्युक्ति ज्वी मखु । अत्य, नेपाल भाषा साहित्ये नं स्त्री समस्या ज्वना स्त्रीवादी नाटकया रूपे वया तथा नेपाल भाषा नाटक साहित्ये इब्सेन स्कूलया निर्माणया निति जग खना थ्व सफू पाश्चात्य साहित्यया प्रति स्पर्धाय वन्य फुगु भीगु साहित्यया सफूते इवले दं वोगु दु । विभिन्न नाटकया शैली, पात्र पात्रीया चरित्र चित्रण एवं नाटकियता गनं गनं स्पष्ट मजूसं संपूर्णतया काय्गु बखते थ्व एकांकी नाटकया रूपे दना च्वंगु दु । ऋम्ह निम्ह लोभी पाठक तसें (शायद आलोचक तसें) थ्वैत कुत्तुकुला स्वेगु कुतः याःमां थुकिया उपादेयता, तथा साहित्ये थ्वैत प्राप्त ज्वीगु उचित स्थानयात स्वीकार मयासे गाइ मखु ! अस्तु ।

मूपात्र

श्री ध्रुवनारायण कावस्थ 'खवप'

(नेपाल भाषा समितिया विराट् साहित्य सम्मेलने सर्व प्रथम पुरस्कृत)

जंघा पुन्हीबले येँ इन्द्रजात्रा जुइ; हाथुद्यो ब्वया तइ; अनेकानेक प्याखं जुइ; गुन्हु तक थाय्थासे अनेक ढङ्गं जात्रा जुइ । थव हे गुन्हुया दुने दके लोपायागु खन्हु, खवपे नं मूपात्र धका क्कम्ह मनूयात कायं तिय्का अत्य धिचा धका निम्ह निखे गंचा तिनिनि थाका देश चाहुइकिगु पुलांगु संस्कृति दु । थव यात्रा काय् चले याना तःगु अत्य थुक्रियागु ऐतिहासिक पृष्ठभूमि छु, थव खँय छु वैज्ञानिक प्रमाण थौतक मल्लनि । आपा बुहा पाकःतसेँ थथे धालः—क्कगू इलय् यःमाद्योचा धयाम्ह क्कम्ह खुँ गुम्ह जुजु इन्द्रया काय् खः, वं लाखे मूपात्रया क्यबय् खाइसि ख्वन । अत्य मूपात्रं वयात खुँ लाना थःगु क्यबचाय् लितं चिना निहं निहं क्कथुनिथु चुपिं पालिगु । थव खँ सिया जुजु इन्द्रं ऐरावत किसि छ्थया हया मूपात्रयात लिना ख्याना व खुँ यःमाद्योचायात लित ब्वना काल । थव पौराणिक पृष्ठभूमिं थौयापिं मनूत शायद पत्या जुइ मखु । तर थव खँयात मान्यता बि हे मव्यूतले नं थव जात्रा क्कगू तःधंगु व्यङ्ग ला जरूर हे धाय् बहः जुवः । पुलापिं मनूत नं ला न्ह्यपु मरुपिं मखु । तप्यंका धाय्, याय् मजिया थथे व्यङ्गं जात्रा चले याना तःगु थौं च्वं ।

क्कवाचा जक सां मूपात्रया इतिहास न्यनेबले इन्द्र क्कम्ह साधारण सामन्त ठहरे मजु । 'शैताने एक नम्बर' याम्ह सामन्त ला इन्द्र हे जुया च्वंगु व बाखनं धाः । थव खँय इन्द्रयात सहे धका ला सामन्तया च्योया च्योलं जक धाःसा मस्यु । काय्धाःसा खास थःकायं मूपात्रयागु क्यबे खाइसि खुल । पत्या मजुसा वयागु ल्हातिइ खाइसि ज्वंका मूपात्रं दसि खंका हे चिना तःगु दः । थःकाय् जुया भन थमनं थथ्य खुया वदनाम याय् ज्युला धका न्वाय्गु ला गन गन अःखः

ऐरावत किसिया धौकक्यना विचरा मूपात्रयात ख्याचो बिया 'बःया न्या' यात । खुँयात ढण्ड बियगुला मूपात्रया कर्तव्य खः । उकीसनं क्कगू खँय व खुँ नय् मखना ख्वःम्ह सां क्कगू धाय् वला तीन त्रिभुवनया जुजु जुया, अज्याम्हस्या काय् जुया खाइसि खुयगु गपाय्सकं लज्याया खँ जुल ? वयात ला मूपात्रं स्याःसां पाप लाइ मखु । स्वंगु लोकया जुजु इन्द्रहँ, गुम्हस्या लिउने स्त्री खकोटी द्योत दःहँ, अज्याम्हसि थःकाय्वा बान्हि भिक्यगु मखःसेँ मूपात्रयात फुईक्यनेगु सामन्तपनया परिचय अपो मेगु छु धाय् फइ ? वयात साथ बिइपिं द्योत नं ला वयाहे च्यो मखा ! अभिगु ज्याला न्ह्याथ्य याना नं इन्द्रया कूटनीति सफल याय्गु ला खःनि । सु क्कम्ह तपस्वी तपस्या यात धाय् व इन्द्र ग्याइ । इन्द्रासन भति भति जक ङगे जुलकि ला वयागु तप भङ्ग याय्त फुकं द्योत मःभःन्हुइ धुंकिइ । उकिं थव मूपात्रया खँय नं व द्योतय्सं इन्द्रया विरोध याइ धायागु ला खँ हे मरु । उकिं इन्द्र महाराज खुँया अबु जुया नं बःया न्या याना मूपात्रयात हे मूर्ख याय्गु कुतः यात ।

यद्यपि थव मूपात्रया जात्रा क्कगू ख्यालः थौं, अथवा प्याखँथौं जक जुउसां, इन्द्रयागु दोष अन फुकं दःसां मनूत मूपात्रया पक्षे क्कम्ह हे मखुगु साप आश्चर्ययागु खँ खः । मूपात्रं इन्साफे च्वना व्यवहार याःसां फुकं मनूत इन्द्र धखेहे पा जुइगु । थव साप हे अपशोचयागु खँ खः । धाथौं व यमा द्यःचायात चिना खुँ लाम्ह मूपात्र थौतक नं दःगु जुउसा वं थव अन्याय सहयाय् फइ मखु । वं इन्साफया लागि जरूर नं ज्यान पाइ । इन्द्र थन्याम्ह सामन्त व मखु । व इन्साफे च्वनिम्ह जुया हे मूपात्र धाःगु जुइ । 'मूपात्र'यात संस्कृतं वीर

धाइ, अंग्रेजि हीरो (Hero) धाइ, गुलि बांला । तर भीगु भासं मूपात्र धाइ; मनुतसै खय गुलि बांमला। प्याखनेया किपाय्यात रणभूमिइ चिचिधंगु पाठ याइपित पात्र जक धाइ, तर मेपि खया नं भचाया अपो अभिनय सफल पूर्वक याइमहसित मूपात्र धाइ । उकिं थव मूपात्रया अर्थ मेखतं छ्यायगु ला खँ हे मखु । अथ्य जुउसां मूपात्रयात फुकसिस क्रथे थुनेत खइगु । मूपात्रयागु द्रं छुं लुइके फःसा नं खःका इन्द्रया पक्षकायगु । तर इन्द्रयाःगु अन्या खंक खंकं मूपात्रयात थमकायगु मनुतयगु न्ह्यपुइ की दःगुलि मखा जुइ ? व मनुत फुकं मूपात्रया पक्ष जवना ब्यूगु जुउसा थन इन्द्रं गुबलें दमन नोति पित हय फइगु मखु । तर फुकसिनं इन्द्रयागु पक्ष कया ब्यूगुलि इन्द्रं थःगु शोषनया चुपि दकले जवेका हल । हइगु हे नं जुल । इन्द्रं नं व नीति मज्वंसै चवना विउगु जुउसा आबले वयागु नां हे दइगु मखुत जुइ । उबलें तुं हे मूपात्रयागु राज्य जुउगु जुउसा आबले थन इन्द्रवादया गन्ध हे दइ मखुगु । शायद आ थै हे श्रमया मू मथूपिं मनुत न्यायी जुयानं मूपात्रया पक्ष मकाःगुलि इन्द्रं थौंतक थःगु अस्तित्व कायम याना चवन्य फःगु जुइ । उकिं हे मूपात्रं थौंतक नं कपा ल्हने मफःगु जुइ । उकिं हे थौं सुं हे मूपात्रं दबुलिइ वया अभिनय याय मफया च्वंगु जुइ । उकिं हे इन्द्रया पक्षयापिसं मूपात्रयात महुतु ल्हाना च्वंगु जुइ ।

विचरा मूपात्र जुइपिनिगु अवस्था थौंकन्हे साप हे दयनीय जुय धुंकल । जात्रा थयनकि छमह निमह फवगिं जवना हल, छट्टाक नकल, छतका खमोदां बिल बस । दक आयस्ता नं कर्मचारिं छथु च्वाइ, ठेकेदारं छथु च्वाइ । हरे शिव अम्ह व मूपात्र जुइमहसिनं छट्टाक नःगु खय मफपिं महाराज इन्द्रया भक्त जनपिं योमाद्योचाया पासापिं देचायदंतत्य व मूपात्र जुइमहसित महुतु ल्हाइगु तिनि न्यनां हे न्यने मजीक— मूपात्र, हाँय चाया कपा, कोहू मेया ला इत्यादि । तर विचरा मूपात्र छुयाय याकःचा द्रलंदो इन्द्र भक्ततय न्ह्योने वया छुं जोर चले मजुउ । उकिं धा थै धाय्का या थै याका मौन व्रत कायगुलिइ वयात स्थिति वाध्य याका तल । वं इन्साफ-

यात जवने मफुत । निरंकुश इन्द्रशाही न्याययात सुचुके धुंकल उकिं व इन्द्र भक्तत थन दःतत्य मूपात्रं न्याय गबलें काय फइ मखुत । संस्कृतिया माने थूपिं धाय्ला सभ्यताया त्वाथः गय्गाःपिं धाय्ला छुवाय व मनुतसै व मूपात्रयात महुतु ल्हायगुलिइ हे थःगु संस्कृति भाःपा चवन । इन्द्रं थःत मुले तया गःक्रियायंगु पत्ता हे मरु । अमिगु थव आचरणं याना इन्द्रया विधाने वसन्त वया चवन । मूपात्रं छपला द्रंकल कि ख्वाले तातुने धुंकिइ । इन्द्रं थःगु हि साला काःसां उकिइ हे अमिसं भिं तातुनि । मनुतयगु थव आचरण खना मूपात्र ला धात्थै हे लाटा जुय धुंकल । पुलुकिसि (गुम्हस्यात ऐरावत किसि-धाल) हीक्य हलकि मनुत छुयलय ताया ल्यूल्यू जुइ । दर्शन छकः यायवं न्हिच्छिया पाप कटे जुइ थका लाकि मलाकि पिबवाँ वइ । अहा ! मनुतयगु विद्वता; कया इन्द्र महाराजया कूटनीति ।

तर छन्हुला व इन्द्र भक्ततयसं फल मनसै सत्य गाइ मखुनि । आःला इन्द्रया भोग दःनि वं बववसीं थै मचायक अमिगु हि साला च्वंगु दःनि । तर व इन्द्र भक्ततयगु हि गुलि दइ तिनि । छन्हु जव अःके हि फुइ; इन्द्र महाराजं थःत गःक्यगु चाइ अत्य व मनुत छु इन्द्रयात प्यंका मूपात्रया तुति ज्वं मवंस्य सुख पावे जुइला ?

मूपात्रया नं ला सदां राहु जःपाय लाना च्वनि मखुनि । वाफ अप्पेवं ज्वालामुखी नं तज्याना भवखाय ब्वइ धायागु सा वया प्रतियागु अन्यायया सीमा नं छन्हु तज्याना प्रतिक्रिया कयनि तिनि । अत्य व धात्थै मूपात्र (Hero) हे जुया पिहाँ वइतिनि । छु अत्य वं न्याय व सत्यया न्हूलं फुकसित मकयनिला ? वं हे छु इन्द्रजालयात कचा कचा मथइला ? वयात हाँयचाया कपा धया महुतु ल्हात, वं नं अबले छु व शामन्ततयगु न्ह्यपु मन्हइला ? कदःमहेस्या ला नइमहस्यां सामन्तया कपा मनइ ला ? अमिगु हिं मोमल्हुइला ? अत्य, अत्य थन वं सत्य व न्यायया दिन हय मफइला ? वयागु इलय थन छु खँ लुच्चा इन्द्र भक्ततसै पला छिय फइला । मूपात्र—जिन्दावाद, इन्द्रशाही—मुर्दावाद ।

छंगु किपा दय्के

श्री दबलकाजी

रुवाःया उन जि लवय्केयात
छगः नेकया हय् तिमिला,
छ्येँयागु संकुलि चिकेयात
हिमाल पर्वत हय् साला ।

छन्त सिन्हः जि तिक्यत कपाले
उषा ह्यःम्ह रवि हेका हय्,
कपाःयागु दसु काय्या नितिं
विस्तृत नभ नं जगते हय् ।

कपं छाःगु थुख्य साला काय् जि
छंगु मिखाफुसि बां तय्त,
मूसः अयलाः ख्वला निगः हय्
मिखा धका अनसं खन्यत ।

पल्यस्वांया हः निहः धवया हय्
न्यता च्वका ह्याउँक छीत,
नकतिनि ह्वःगु गुलाफ धवया हय्
म्हुतुसि धका छंत छुकेत ।

छंत गाबलं पुइके नितिं
सुर्याय् मुना हय् सर्गःया,
अले जिगु कला सफल जुया क्यनि
छ नं लिपा तक च्वंच्वं निहला ।

तूचिकं

जीव-जन्तुं जक मखु स्वांमा-सिमां नं थाय्
बाय्या प्रभाव स्वीकार याना च्वंगु दु । उकिं छिं नं
राष्ट्रीय विचार तयाः थःगु नेपाले हे सःगु तूया
शुद्ध चिकं व्यवहार यानाः थःगु स्वास्थ्य थकया
दिसँ । थौं कन्हे चिकं बुसा जक मखुत, नसा नं
ज्वी धुकल ।

सुलचं सुलचं स्वः

यानं मनू म्हमसिलं नं ग्याय् माःगु महु,
आकाशे व्वया च्वंपिं बखुंतय्गु मिखा तक नं खंके
फइगु चस्मा तयाः याने वया च्वंम्ह पासा बा
थःथितियात यानं हे म्हसीकाः सःताः लय्ताय्का
दिसँ । छिगु मिखाया पावरयात लोगु चस्मा
जिमिगु पसले दु । माःसा दय्का नं बीफु ।

आशारत्न बाबुरत्न असंभल्लु लिप
(असनटोल) कान्तिपुर

डम्बर मान, कर्कट मान,
असन, तःछे बाहा, कान्तिपुर

सम्पादकीय

“धर्मोदय”

श्री ‘धर्मोदय’या अबले जन्म जुल गबलेतक बौद्ध धर्म-यात नेपाले, बुद्धया जन्मभूमि नेपाले मल्लकालंनिसै कृत्यला तःगु तलंतिनि, छयँः हे ल्हंके मब्युनि । अज्ज नेपाल भाषा-यात ला ५० दं निसै च्वय् व्वने जक मदय्का तःगु मखुकि तेलिफोने, अडाखानाय् ल्हाय् नापं मदय्का तल तिनि ।

धात्थे थ्व ‘धर्मोदय’ पत्रिका नेपालं पिहाँ मवसे थथे भारतं पिहाँ वय् माःगु खँ नेपालया नितिं मङ्गलापुगु खँ खः । छाय् धाःसा विक्रम १९६१ साल पाखे गथे ‘६० सालं लिपाया नेपाल भाषाया भौं-पत्र नेपालया अडाखानाय् प्रमाण लगे मजू’ धका ऐन दय्का बिल, अथे हे सुं बुद्धधर्मावलम्बी शैव जूवन धाःसा छु न छु, सुं शैवत बौद्ध जूवन धाःसा बौद्ध जूम्हसित जरीवाना व बौद्ध याःम्ह आचार्ययात जेलया सजाय ज्वीगु ऐन नं दया हे च्वंगु दु, गुकि यानाः बौद्धतय् जन संख्या पाःजुजुं वना च्वंगु व नेपाल भाषा नं केवल छेँ छेँ ल्हाइगु बोलि थें जक जुया वने धुंकुगु ।

परन्तु समय चक्र चाःहिलाः गन पं० निष्ठानंद बाज्राचार्य व कवि सिद्धिदासपिसं छुना थकुगु लँय् धर्मादित्य धर्माचार्यया ‘बुद्धधर्म व नेपालभाषा’ पत्रिकाय् कवि योगवीरसिया कविताया ल्यूत्यु कविकेशरी चित्तधर ‘हृदय’या ‘पद्म-निकुञ्ज’ व ‘हृदय कुसुम’ सफू व श्री फत्तेबहादुरसिंहया ‘नेपाली विहार’ पिहाँ बल, हानं शान्तिकराचार्य, सुरत-वज्र व शीलमञ्जु आदि आचार्यपिनिगु लँय् भगवान्या पञ्च भद्रवर्गीय लुमंका छिरिंनोर्बु लामां भिक्षु छुपिं श्री महाप्रज्ञा आदि न्याम्ह भिक्षुपिन्त पित्तिना छवतं नं वयां लिपा धम्मा लोक भन्तेनं लंका-बर्मा नाप सम्बन्ध तयाः थेरवादी शासन

नेपाले दु थ्याकल अन व बुद्धधर्म व नेपाल भाषा विरोधी राणा सरकारया इन्द्रासन सन, छु तोह महु तोह चिनाः सर्वश्री चित्तधर, फत्तेबहादुर, सिद्धिचरण आदि नेपालभाषाया लेखक व कविपिन्त नं ९७ साले जेले स्वथना बिल, वर्षावास च्वना च्वपिं भिक्षुपिन्त नं वर्षावास हे स्यंक २००० साले पित्तिना छवत । अले व नेपालं पिहाँ वंपिं भिक्षुपित भी ‘धर्मोदय सभा’ स्थापना याय्गु करं वयन, अथे हे ‘धर्मोदय’ पत्रिका नं जन्म जुल । थुगु प्रकारं धर्मोदय सभां नेपाले बुद्धधर्म गतिविधि वय्केगु व नेपाल भाषाया पुनरुत्थान याय्गुली नं समान ध्यान तय् माःवल ।

ख नं नेपाल धर्म-बुद्धधर्मया स्वभाव हे थ्व कि न्यायया नितिं सः पिकाय्गु, व थःगु नितिं थजु बा कवर्यागु नितिं । उकिं नेपालं अनेक शरणार्थी पिन्त शरण बिया बल-राजनैतिक व धार्मिक नं । अथे हे न्याययानिति श्री धर्मादित्य धर्माचार्य इंग्लैण्ड थ्यंक यंका तय् धुंकुगु भारतया सुपु-त्रपिं सारिपुत्र मौद्गलायनपिनिगु अस्ति धातु, भारते हे हय्मा; धका सःपिकया वन, फल स्वरूप भारत स्वतन्त्र ज्वी धुंका सां व धातु भारत हल, नाप नापं नेपाले स्वागत याय्गु ज्या भी धर्मोदय सभां हे यात, अथे हे चतुर्थ विश्वबौद्ध सम्मेलन व २५०० वर्षीय बुद्ध जयन्ती समारोह इत्यादि द्वारा धार्मिक जागृति हयाः बुद्धया जन्मभूमि नेपालया सार्वभौम अस्तित्व वयनाः इज्जत तः थें १२ दंनिसै ‘धर्मोदय’ पत्रिका व नेपाल भाषाया विविध विषयया बासःगु धया थें सफू पिकयाः नेपाल भाषा. साहित्यया उत्थाने नं ल्हाः तया वया च्वन, थ्व खँ छिकिपिसं सि हे स्यू ।

परन्तु २००३ साले पितिना तःपि भिक्षुपिन्त दुत कयाः, नेपाल भाषाया सफू समिति अडाय पास याकाः पिकाय् जी धुंका नं अज्ज नेपाले जुजु व प्रजाया संयुक्त बलं २००७ साले व सामान्ती शासन कोथलाः प्रजातन्त्रया भूमिका सां हय् धुंका नं नेपाल सरकारं व निगुलिं खँय् व हे अनुदार सामन्ती नीति कयां च्वन तिनि—बौद्धधर्म व नेपालभाषा यात छेकिं तय्गु । थ्व खँ वर्तमान सरकारया संसदया विधानं व कांग्रेसया चुनाव घोषणां बांलाक कना च्वंगु दु । उकिं भीसं थःपिनि तुति बल्लाकाः पलाः किनां जक नं मगाःनि व राणा सरकारयात पिने बुका छवया नं दुने राणा मनोवृत्ति दहँ कया च्वंगु वर्तमान सरकारया न्हाय्पं पिलि गुक हाले मानि—

“जुजु खः मंकाः सकल प्रजाया,
नेपाः नं फुक नेपालीया !”

अलेतिनि प्रजातन्त्र थार्थे प्रजातन्त्र ज्वी, राणा सरकारं लाका कया तःगु मौलिक अधिकार भीत पुनः प्राप्त जुयाः ‘धर्मोदय’ थार्थे ‘धर्म (स्वभाव) या उदय’ ज्वी । उकिं हानं कुको धयादिसँ—

“धर्म व भाषाय् समान हक माः !”

नेपाल भाषाय् ‘नमोवागी’या स्थान—

नेपाल भाषा साहित्ये वा वर्णमालाय् माआखः (खर) वाआखः (व्यञ्जन)या सिबे नं ‘नमोवागी’ यात अग्र-स्थान बिया तःगु दु । वर्ण परिचय याकइबले ला ‘नमो-वागीश्वराय’ धका शिक्षाया ‘नमोवागी’ याकइगु हे जुल ।

उकिं धर्मोदय सभा व धर्मोदय पत्रिकाया महत्व आः नं उलि हे दनि ।



म्ये (संगीते) नापं थ्व ‘क०ख०ग०घ०’या म्ये थें हे ‘नमो-वागी’ न्ह्य आखः याना तःगु म्य यक यक खने दः वइ । थ्व खः प्राचीन नेपाल बौद्धदेश खः धयागु चिं । ङाय् धाःसा वाक (वाणी वा भाषा)या ईश्वर ‘मञ्जुश्री गुरु’ जक मखु स्वयंभूयात नं ‘धर्मधातु वागीश्वर’ धाय्गु चलन दु, उकिं थ्व ‘नमोवागीश्वराय’ धका स्वयंभू भगवानयात नं दकले न्हापां नमस्कार याना वया च्वंगु खः । स्वया दिसँ गुलि बांलाक ‘नमोवागी’या म्ये चिनाः पाल्पा तानसेनया कुगू दापा सफुली च्वया तःगु । गुगु नेपाल भाषा व संस्कृति नेपाः गाले जक धाइपिन्त नं लिसः खः—

राग गौरी । ताल चो

नसंचासं नाम काय ध्यान जप याय,

मो ह माया तोल ताव वस सिवा याय,

आरति भगवान पीरतिन लाय ॥ १ ॥

वा जन थानाव भक्तिनि याय,

गी त याना भावन दरसन लाय,

आरति भगवान पीरतिन लाय ॥ २ ॥

स्वंगुली भुवनस अधिपति धाय,

ला ख लपि हुनि प्रभु जिपनि खनाव,

आरति भगवान पीरतिन लाय ॥ ३ ॥

य यान मदु व खे दरसन याय,

पाथीपीन्द्र मल्लया सुवचन लाय,

आरति भगवान पीरतिन लाय ॥ ४ ॥

जुगु खँ

बौद्ध शिष्ट मण्डल चीनं लिथ्यन

कलकत्ता २६।८।५६ धर्मोदय सभाया बौद्ध शिष्टमण्डल लच्छिया चीन भ्रमण लिपा कलकत्ता लिथ्यन । मण्डलया नेता भिक्षु अमृतानन्द व सुश्री विमलादेवी जक सम्पूर्ण मण्डलयात वःगु भेटनाम बौद्ध संघया निमन्त्रणाय् भेटनाम प्रस्थान जुल । मण्डलया सदस्यपिं भिक्षु अनिरुद्ध, सर्वश्री आशाराम शाक्य, सत्यमोहन जोशी व दयावीरसिपिनि पासपोर्टया अबधि फूगुलि कलकत्ता प्रत्यागमन जुगु समाचार दु ।

भोजपुरे गुंला धर्म

भोजपुर—गुंला लच्छि यंकं बाहा-बहिली तुतः व्वनाः बाखं कनाः भजन इत्यादि यायुगु यँ, यल, खपे येँ हे गां गामे नं जुया च्वंगु दु । थ्व पूर्वीय नेपाः भोजपुरे नं थ्व हे प्रचलन जुया बया च्वंगुली थुगुसी स्थानीय श्री शाक्यमुनि विहारे गुंलालच्छि भिक्षु सुबोधानन्द स्थविरं धर्मोपदेश याना बिज्यात । २।३ दंनिसेँ मन्तेपिनि पाखें धर्मोपदेश न्यने मखना च्वंगुली ल्यल्य तांतां लच्छि सिधय् काः बुद्ध पूजा यानाः बाखं धुंकुगु समाचार दु । लच्छि यंकं दाफा भजन नं जुगु दु । थुकी स्मरणीय खँ थ्व दु कि स्थानीय उपासकपिनि प्रार्थनां भोजपुरे प्रथम वर्षावास च्वना बिज्याय् धका विज्याःम्ह सुबोधानन्द भन्ते बिराट् नगरं धरान बिज्याबले मोटर दुर्घटना जुयाः उपचारार्थ धराने बाक्कि मयाक च्वने माल । उकिं न्हापांगु वर्षावासे मलानाः द्वितीय वर्षावास जुल ।

भौंते कवि सम्मेलन

भौंते श्रावण १६ गते—भौं देशया ध्वाकां दुनेसं च्वंगु

अमोघ सिद्धिया मूर्ति सर्व चन्दां जीर्णोद्धार जुयाः १४ गते स्थापना यानाः १६ गते खुनु श्री वर्णवज्र वज्राचार्यया आचार्यत्वे प्रतिस्था व १७ गते देशव्यापी भगवान् पूजा जुयाः थौं १९ गते श्री कवि सिद्धिचरणजुया सभापतित्वे छगू कवि सम्मेलन नं जुल । थुकी पुरस्कार बीगु नं प्रबन्ध जुल— पुरस्कार विजेता थुपिं खः प्रथम श्री वर्णवज्र वज्राचार्य, द्वितीय श्री यादवलाल श्रेष्ठ, तृतीय श्री आशाकाजी 'सेवक' व श्री हेमबहादुर ।

पाल्पाय् ज्ञानमाला व गुंला धर्म

पाल्पा तानसेन भाद्रगते १६—थौं ज्ञानमाला संघया भिस्वंगुगु जयन्ती श्रामणेरे सुदर्शनया सभापतित्वे जुल । सभाय् सर्वश्री प्रेममान शाक्य, चिनियामान, बाबुकाजी शाक्य, नरेन्द्रशेखर, दशरथ मुनिया भाषण व रिपोर्ट न्यकेगु ज्या जुल । संघया सभापति पं० ब्रह्मेश्वरं नेपाल भाषा विकास समिति द्वारा भाषाया जोर तोर प्रचार जुया च्वंगु व सम्मेलन जुइगु थ्व भाषाया महत्तायात न्हयथनाः थःगु भाषण नेपाल भाषां हे याना दिल । सभापतिया भाषण लिपा सभा सिधल ।

मेगु छगु समाचारे धाःगु दु—गुंला धर्मया सिलसिलाय् पद्म चैत्य विहार व आनन्द विहारे भिक्षु शाक्यानन्द स्थविर व श्रामणेरे सुदर्शन द्वारा उखे क्कन्हु थुखे क्कन्हु पाल्पाः रूपं लच्छियंकं धर्म देशना जुल । हानं विहारे व थासे थासे ज्ञानमाला भजन व दाफा आदि थायुगु नं गुंला लच्छि जुल ।

विज्ञापन विधादिसँ

भीगु नेपाल सरहदे जक मखु भारत, सिक्किम, लहासा, लंका, बर्मा, चीन, जापान, यूरोप व अमेरिका, थ्यंकं थ्यंगु 'धर्मोदय' पत्रिकाय् विज्ञापन छापे याका थःगु शिल्पकला व व्यापारया उन्नति बढे याना दिसँ।

विज्ञापनया दर

छको जक विज्ञापन बीत १ छपौया	३०)
" " " ३ बापौया	१५)
" " " ३ चकंछिपौया	८)
" " " ३ बाचकंपौया	४)
कभरया पिनेयात जूसा ५०% अप्पो काइ	
" दुनेयात " २५% "	
खला तक विज्ञापन बीगु जूसा १०% पा जुइ	
खुला तक " " २०% "	
दन्छि तक " " ४०% "	
सूचना—विज्ञापनया साइज व समयया आर्डर	
लवःमंका दी मज्यू ।	

व्यवस्थापक—“धर्मोदय”

४, रामजीदास जेटिया लेन, कलकत्ता-७

मासिक - पत्र

“धर्मदूत”

वार्षिक

एक अंक

४)

पढ़ें

=

सम्पादक—भिक्षु धर्मरक्षित

यह भारतीय बौद्धों का अपना प्रतिनिधि पत्र है। इसमें बौद्ध धर्म के उच्चकोटि के लेखों के साथ बौद्ध जगत के समाचार, प्रवृत्तियां एवं विभिन्न प्रकार के विवरण भी रहते हैं। आजकल यह भारत के लगभग दो करोड़ बौद्धों में पढ़ा जाता है। आप भी इसका ग्राहक बनें। विज्ञापन का यह एक अनुपम साधन भी है। लिखें—

व्यवस्थापक

‘धर्मदूत’ सारनाथ, वाराणसी।

ग्राहकपिन्त सूचना—फुक हे धया थें ग्राहकपिनि वार्षिक चन्दा फुइ धुंकल, उकिं इले थःगु चन्दा छ्वया हया: अथवा थः एजन्टपिंथाय् बुझे याना विद्या: थःगु ‘धर्मोदय’ अंक सुरक्षित याना दिसँ। लहापं थन कलकत्ताय् कार्यालये मध्यपिं ग्राहकपिन्त ‘धर्मोदय’ लिपाया अंक निसैं छ्वया हय् फइ मखुत ।

—व्यवस्थापक

“धर्मोदय”या नियम

●—“धर्मोदय” धर्मोदय सभाया खाःपौ खः। थुकिया उद्देश्य धर्मोदय सभाया थें खः, तथापि थुकिया कर्म क्षेत्र उली हे सीमित जुइ मखु। थ्व पत्रिका प्रत्येक शुक्रपक्षया प्रथम सप्ताहतकं पिहाँ वइ।

●—थुकिया दच्छिया ग्राहक चन्दा नेपाले मो. रु. ४) भारते भा.रु.३)व छगू प्रतिया ने.रु। ५०, भा.रु. ३७ न.पै. खः। न्हागु लानिसें ग्राहक जुये फु। पवना हइगुघरी नमूनाया लागी छगू प्रति सिर्ति छ्या हइ।

●—राजनैतिक खँ बाहिक मेगु धर्म, शास्त्र, कला, सभ्यता, पुरातत्व, साहित्य, इतिहास, धिति-रीति व भ्रमणात्मक खँ आदि विविध विषय सम्बन्धी लेख कविता थुकी छापे जुइ।

●—लेख, कविता, समालोचनार्थ सफू निगू प्रति तथा थुगु सम्बन्धे पत्र व्यवहार सम्पादकया नामे छ्या हये माः।

●—सुं लेखकद्वारा प्रकट जूगु मतया उत्तर-दायी सम्पादक गुबलें जुइ मखु।

●—प्रबन्ध सम्बन्धी पत्र व्यवहार व चन्दा व्यवस्थापकया नामे छ्या हये माः। पत्र व्यवहार यायेगु बखते थःगु ग्राहक संख्या, पूरा नां व ठिकाना बांलाक सीदयेक च्वया हये माः। मखुसा पत्रिका थ्यनिगुली गोलमाल जुइ फु।

●—पत्रिका मकायेगु जुल धासा अथवा थःगु ठिकाना हेरफेर याये माल धासा लच्छि न्ह्यो हे व्यवस्थापकयात सूचना बिये माः। तर दच्छिया निको जक ठिकाना हीका बिये फइ।

●—यथा समये पत्रिका थ्यंकः मवल धासा स्थानीय हुलाके बांलाक बुक्के याना अनं ब्यूगु लिसः तथा लच्छिया भित्रे पौ छ्या हल धासा मेगु प्रति

छ्या हइ।

●—सम्पादकयात लेख छ्या हयेगु बखते थःगु पूरा नां व ठिकाना च्वया हये माः। नां व ठिकाना बांलाक च्वया महल धासा लेख व कविता छापे जुइ मखु। लेख लच्छि न्ह्यो हे सम्पादकया थाय थ्यने माः।

●—लेख छखे पाखे जक च्वया हये माः। भौंया देपा व जवपाखे सि खालि याना, आखःगो स्पष्ट व खँया त्वा सीदयेक च्वया हये माः।

●—लेख अथवा कविता प्रकाशित यायेगु व मयायेगु हनेगु ककायेगु अथवा संशोधन यायेगुया पूरा अधिकार सम्पादकयात दु। प्रत्येक लेखकतय्त थःथःगु लेख व कविता छापे जूगु अङ्क छगूबिया हइ।

●—प्रकाशित जुइगु रचनाया प्राप्ति सूचना कार्यालये लेख थ्यना लच्छिया दुने तकं वइ। लेखया प्राप्ति सूचना लच्छि तकं नं मथ्यन धाःसा छिसं सीका दिसं स्थानया अभावं वा लयू पौया उद्देश्ययात अनुकूल मजुया छिगू रचना छापे याये-गुली असमर्थ जुल।

●—अप्रकाशित रचना लित छ्या हये फइ मखु। उकिं लिसःया लागीं व अप्रकाशित रचना लित छ्या हयेत टिकट तथा हया दिये मते। थःगु रचनाया प्रतिलिपि छगू थःके तथा तइदिसं।

●—नीदँ थुखेयागु सुयागुं रचनाया अनुवाद याना छ्या हया दीबले नापं मूल लेखकयागु अनु-मति पत्र दुसा जक छापे याना बिये फइ। नीदँ उखे यागु रचनाया अनुवाद छ्या हया दीबले सुयागु रचना गनं कया अनुवाद याना दियागु थ्व नं तथा हया दिये माः।

—व्यवस्थापक ‘धर्मोदय’